

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

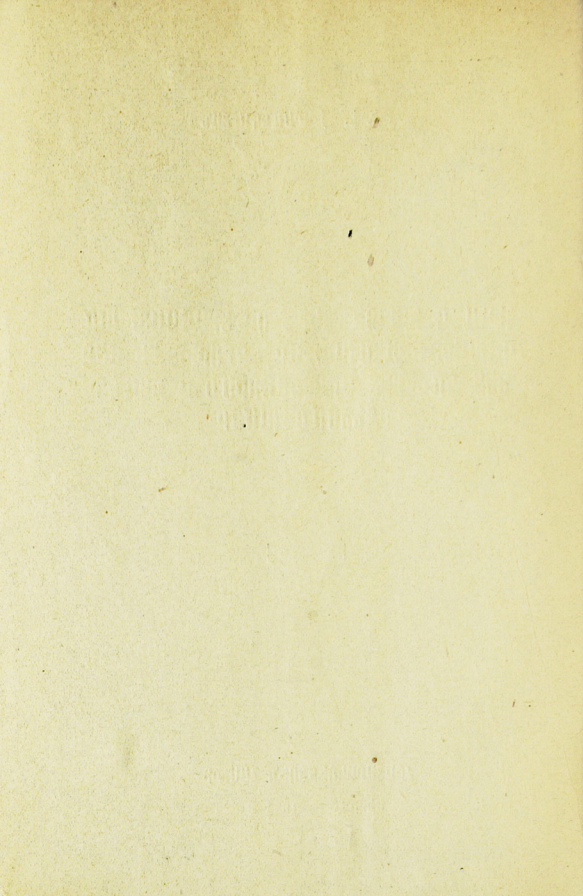
Adapt — remix, transform, and build upon the material

Քժ. Լ. ԽԱՐՄԱՆԴԱՐՅԱՆ

ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ՏՐԱՎՄԱՏԻՋՄԸ
(ԴԺԲԱԽՏ ՊԱՏԱՀԱՐ) ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ
ՅԵՎ ԿՈՆԿՐԵՏ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ ՆՐԱՆՑ
ԻՋԵՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

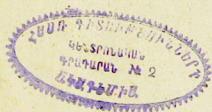
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՄԽԻ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1984 Ք.

ԲԺ. Լ. ԽԱՐՄԱՆԴԱՐՑԱՆ

ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ՏՐԱՎՄԱՏԻԶՄԸ
(ԴԺԲԱԽՏ ՊԱՏԱՀԱՐ) ԱՐՑԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԶ
ՅԵՎ ԿՈՆԿՐԵՏ ՄԻՋՈՑԱԲՈՒՄՆԵՐ ՆՐԱՆՑ
ԻԶԵՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՄԽԻ

ԹԵՐԵՎԱՆ—1984 թ.

A 24064

Յեթ. մեղ. յեղ սրբ. Ա. Հովսեփյան

Դեղակիտ 69,

Գառվեր 99,

Յերած 2000

Պ ե տ հ ք ա տ ի ա ս լ ա բ ա ճ

Յ ե բ ե վ ա ճ

«Աշխատանքի արտադրողականութիւնը վերջին հազիւ ամենակարեւորն է, ամենազլխաւորն է նոր հասարակարգի հաղթանակի համար Կապիտալիզմը կարող է վերջնականապէս հաղթահարուիլ և վերջնականապէս հաղթված կլինի նրանով, զոր սոցիալիզմը կստեղծի աշխատանքի նոր, ավելի քան բարձր արտադրողականութիւն»:

Լ Ե Ն Ի Ն

Բանվոր դասակարգը, կոմունիստական կուսակցութեան ղեկավարութեամբ հսկայական հաղթանակներ և ձեռք բերել առաջին հնգամյակում, սոցիալիզմի կառուցման ասպարիզում: Մեր յերկիրը հետամնաց ագրարային յերկրից վեր է անվել առաջավոր ինդուստրիալ ագրարային յերկրի, ավարտված է սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքի կառուցումը, Լենինյան «ով ում»-ի խնդիրը լուծված է ի՝ ոգուտ սոցիալիզմի թե քաղաքում, և թե գյուղում, դասակարգային թշնամու կատաղի և անհնաւո դիմադրութիւնը ջախջախված է, նա իր պայքարի ձեւերը ներկայումս հիմնովին փոխել է և աշխատում է գաղտագոյի:

Առաջին հնգամյակի այդ հսկայական հոջողութիւնները կուսակցութեան և կառավարութեան համար հիմնական նախադրյալ հանդիսացան անցնելու անդասակարգ հասարակարգ կառուցելու յերկրորդ հնգամյակին: Յերկրորդ հնգամյակի այդ վիթխարի խնդիրը հրամայողական պահանջ է դնում՝ յուրացնել բոլոր նորակառույց գիղանտները նոր տեխնիկան, իջեցնել արտադրանքի ինքնարժեքը, բարձրացնել աշխատանքի արտադրողականութիւնը, և կատարել բոլոր վորակական ցուցանիշները, վորոնց իրացումը դառնում է անհրաժեշտութիւն, անդասակարգ հասարակարգի կառուցման գործում:

Ինչպես քնի. ԼԵՆԻՆՆ և տակ. «աշխատանքի արտադրողականությունը վերջին հաշվով ամենակարևորն է, ամենապլանայինն է նոր հասարակարգի հաղթանակի համար»:

Կապիտալիստական հասարակարգում աշխատանքի արտադրողականությունը բարձրացման հետևանքով աճում է համեմատաբար արժեքը, վորը դնում է ի սպաս կապիտալիստների, նրանց հիմնական կապիտալի կուտակմանն ու վերջին հաշվով հանգում է գերարտադրության և գործադուրկների սեղելության բանակի աճին:

Տնտեսական սուր ճգնաժամը, վոր ապրում են ժամանակակից կապիտալիստական յերկրները, կապիտալիստական սխտեմի արտադրողական ուժերի փակուղման փայլուն ապացույցն է:

Համաձայն ամերիկական աշխատանքի Ֆեդերացիայի տվյալների, գործադուրկների թիվն Ամերիկայի ամբողջ արդյունաբերության մեջ, 1932 թվին համասար է յեղել 11 միլիոն հոգու:

Ըստ պաշտոնական տվյալների, գործադուրկների թիվն է յեղել՝

1. Անգլիայում 1928 թվին 1.290.000, 1932 թվին 2.800.000 հոգի:

2. Գերմանիայում 1928 թվին 1.376.000, 1932 թ. հինգ ու կես միլիոն. սրանք պաշտոնական տվյալներ են, իսկ մենք գիտենք, վոր բուրժուազիան կապիտալիստական սխտեմի հակասությունները քողարկելու համար գործադուրկության ճիշտ սխտեմներ չի տալիս: Գործադուրկների թիվը խոշոր կապիտալիստական յերկրներում համեմատ է 35 միլիոնից մինչև 40 միլիոն հոգու, վորոնք իրենց ընտանիքների հետ միասին կազմում են մոտավորապես 100 միլիոն մարդ:

100 միլիոն հոգի դնելում են սովի ճիբաններում, տնտեսական ճգնաժամի հետեվանքով: Սխտեմաաբկորեն կրճատվում է բանվորների աշխատավարձը: Համաձայն պաշտոնական տվյալների, ՀԱՄՆ-ում 1928 թվի դիմաց բանվորության աշխատավարձը կրճատվել է 30%, Անգլիայում 15%, Գերմանիայում 50%: Անգլիա-

յում և Գերմանիայում կրճատվել և նաև սոցիալական ապահովագրական ֆոնդերը, իսկ Ֆրանսիայում և ՀՊՄՆ-ում սոցիալական ապահովագրություն անգամ գոյություն չունի: Ահա թե ինչ արդյունք և տալիս կապիտալիստական յերկրներում աշխատանքի մեքենայացումը, նրա ռացիոնալիստացումը և արտադրողականության բարձրացումը:

Հետեվապես կապիտալիստական յերկրներում աշխատանքի արտադրողականության բարձրացումը տալում և աշխատավորական մասնակցի դեպի ել ավելի հարստահարումն ու ապփառացումը:

Բոլորովին այլ սկզբունքային նշանակություն ունի մեզ մոտ աշխատանքի արտադրողականության բարձրացումը. մեր քաղաքականությունը այս խնդրում կայանում և նրանում, վոր աշխատանքի արտադրողականությունը հետ չմնա աշխատավարձից, ավելի ճիշտ՝ աշխատանքի արտադրողականության աճը պետք և լինի ավելի բարձր աշխատավարձի աճից, վորպեսզի հնարավոր լինի ստեղծել սոցիալիստական կուտակում, սոցիալիստական արտադրությունը լայնացնելու, տեխնիկապես նրան զինելու և բարձր աստիճանի վրա դնելու բանվորական մասսայի կուլտուր-կենցաղային սպասարկման գործը:

«Ինչպես արդյունաբերության, նույնպես և գյուղատնտեսության ընագավառում, առանց աշխատանքի արտադրողականության պարբերական աճի, մենք չենք կարող լուծել վերակառուցման խնդիրները, չենք կարող վոչ միայն հասնել և անցնել առաջավոր կապիտալիստական յերկրներին, չենք կարող նույնիսկ պահպանել մեր ինքնուրույն գոյությունը: Դրա համար աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման պրոբլեման մեզ համար առաջնակարգ նշանակություն ունի»:

(ՄՏԱԼԻՆ)

Ահա թե ինչ նշանակություն ունի աշխատանքի արտադրողականության բարձրացումը մեր սոցիալիստական չինարարության և արդֆիպլանների կատարման համար:

Ընդ. ՍՏԱԼԻՆԸ աշխատանքի արտադրողականութ-
 թյան բարձրացման համար յերեք անհրաժեշտ պայման-
 ներ և դնում. «Աշխատավորության նյութական դրու-
 թյան սխառեմտիկ լայնացման դժով, արտադրական
 ձևափոխներում և դյուղական տնտեսություններում
 ընկերական աշխատանքային կարգապահության հուս-
 տատման դժով, վերջապես սոց-մրցման և հարվածաշ-
 նության կազմակերպման դժով: Այս բոլորը տեխնի-
 կայի լայնացման և աշխատանքի ուղղունալ կազմակերպ-
 ման հիման վրա»:

Աշխատանքի արտադրողականության բարձրացումը
 ալըպիսով հանդիսանում և յերկրորդ հնգամյակի ամե-
 նախադրացույցն առաջադրանքը, վորն կառարմանը
 պետք և խաղաղ դրվին մեր բոլոր ուժերն ու միջոցները:

Աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման
 համար ընկեր ՍՏԱԼԻՆԸ կողմից դրված յերեք հիմնա-
 կան պայմանները կենսադարձելու նախադրյալը հանդի-
 սանում և աշխատավորության կենցաղի և աշխատանքի
 պայմանների առաջացումը և ալըպիսով հիմնադրու-
 թյունների ու արավմատիորի իջեցումը և պրոդուկտների
 վերացումն արտադրության մեջ:

Վերջին տարիների վիճակագրական տվյալները
 ցույց են տալիս, վոր մեզանում տեղի ունի հիմնադու-
 թյունների անչեղ իջեցում:

ՅՈՒՐԱԲԱՆՁՅՈՒՐ 100 ԱՊԱՀՈՎԱԳԻՐՎԱԾԻ ՀԻՎԱՆ-
 ԴՈՒԹՅԱՆ ՈՐԵՐԻ ԹԻՎԸ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

1929-30 թ.	780,7 որ
1931 թ.	722,3 >
1932 թ.	756,5 »
1933 թ.	356,5 որ 1-ին կիսամյակում:

Ծանոթություն.— Հիմնադրության և արավ-
 մատումի վերաբերյալ բոլոր թվերը վերցրված են

Հանրոցապաշտանձարկղի վիճ-պլանային սեկտորի պաշտոնական տվյալներից:

Բերված թվական տվյալները դրսևմորում են հիմանդուծյունների իջեցման պրոցեսը, վորը հետևյալնք աշխատավորության կուլտուր-կենցաղային պայմանների յալացման, առողջապահական դործի ծալալման, աբաւ. սանիտարիայի ու անվտանդության տեխնիկայի մեջ հսկայական կապիտալ ներդրումներ:

Բոլորովին ալլ պատկեր են տալիս հիմանդուծյունները կապիտալիստական յերկրների արդյունաբերության մեջ: Ըստ գերմանական հիմանդանոցային դրամարկդների տվյալների, հիմանդության որերի թիվը յուրաքանչյուր 100 ապահովադրվածի համար հետևյալն են.-

1925 թ.	1220 որ.	6
1926 թ.	1180 որ.	
1927 թ.	1250 որ.	
1928 թ.	1320 որ.	
1929 թ.	1420 որ.	

Հետագա տարիներում կապիտալիստական յերկրներն անտեսական ճղնաթամի հետեւյալնքով բանալոր դասակարգի նյութական կենցաղային դրության վատթարացման շնորհիւ, անշուշտ հիմանդություններն ել տվելի բարձր ցուցանիշներ են տալիս, մինչդեռ մեղանում տեղի ունի հիմանդությունների աննախընթաց իջեցում:

Մենք հսկայական նվաճումներ ունենք կուլտուրական հեղալութիւնության ֆրոնտում և ալլ տեսակետից աշխատավորության լայն մասսաների կուլտուրական պահանջները զգալիորեն աճեց են, կենցաղի ու աշխատանքի պայմանները առողջացել, հիմանդություններն իջել և ալլն:

Վերեւում բերված թվերը իրենցից ներկայացնում են ՀՍՍՀ-ի ամբողջ ապահովադրվածների հիմանդությունների Հանրապետական միջին տարեկան ցուցանիշները: Յեթե վերցնենք միմիայն արտադրական ձեռնարկները, վորտեղ հիմանդության ցուցանիշներն տվե-

լի բարձր են, միջին Հանրապետական ցուցանիշներէց, աշխուսման համար կանխադրուած մեջ են հիմնականութեամբ տալիս են տարեկան տարի զգալի իջեցում :

Այստեղ նախ մի քանի խոսք հիմնականութեամբ ցուցանիշների մասին, սոցիալական ապահովագրութեան մարմինների համար հիմնականութեամբ ցուցանիշներէ հիմք կազմում են հիմնականութեամբ թերթիկները, միջոցով բուժող բժշկները և բուժ. հիմնարկները հիմնական ապահովագրութեան աշխատանքից ազատում են տալիս : Այդ հիմնականութեամբ թերթիկների հիման վրա, Սոցապաշխարհագրութեան վճարում են հիմնական նպատակ, ժամանակավոր անաշխատունակութեան պատճառով պարապուրդ ալիքը որերի դիմաց : Այդպիսով հիմնականութեամբ թերթիկները հանդիսանում են մի անվիճելի փաստաթուղթ վճարված որերի համար, հետևապէս այդ հիմնականութեամբ թերթիկների վիճակագրական մշակութեամբ կարելի չէ պարզել թե վորքան պարապուրդային որ է յեղել այլալ արագագրութեան մեջ հիմնականութեամբ պատճառով և ինչ հիմնականութեամբ և գլխավորապէս ստացված այդ ամիսներին : Սոցիալական ապահովագրութեան մարմինների կողմից հիմնականութեամբ թերթիկների վիճակագրական մշակութեամբ տարվում է հետևել ցուցանիշները պարզելու համար :

1. Հիմնականութեամբ որերի արագագրութեամբ աշխատանք, հիմնականութեամբ պատճառով վորքան ընդհանուր վճարված որ է յեղել :

2. Հիմնականութեամբ դեպքերի արագագրութեամբ :

Սակայն այս յերկու ցուցանիշները չեն կարող չափանիշ լինել հիմնականութեամբ թերթիկների իջեցման, կամ աճման պրոցեսի դինամիկան ի հայտ բերելու, քանի վոր այդ ընդհանուր թվերի տատանումները ամբողջովին կախված են ապահովագրվածների ընդհանուր տատանումից, ուստի կայուն ստանդարտ հիմնականութեամբ թերթիկների չափանիշ սոցապահովագրական մարմինների կողմից ընդունված է :

1. Յուրաքանչյուր 100 ապահովագրվածի հիմանդուլթյան որերի թիվը:

2. Յուրաքանչյուր 100 ապահովագրվածի հիմանդուլթյան դեպքերի թիվը:

3. Հիմանդուլթյան մի դեպքի միջին տեվողությունը:

Առաջին ու յերկրորդ ցուցանիշները ցույց են տալիս, թե ամեն 100 ապահովագրվածի վերաբերյալ վորքան հիմանդուլթյան պատճառով վճարված որ կամ դեպք ե յեղել:

Այս ցուցանիշների հիման վրա կարելի յե աստիճայովյալներ ըստ առանձին հիմանդուլթյունների՝ թե վողջ արդյունաբերության, և թե առանձին արտադրական որյեկտների վերաբերյալ:

ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅԱՆ ԴԻՆԱՄԻԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Յուրաքանչյուր 100 ապահովագրվածի հիմանդուլթյան որերի թիվը

Աղյուսակ № 1 տես 10-րդ եջուվ

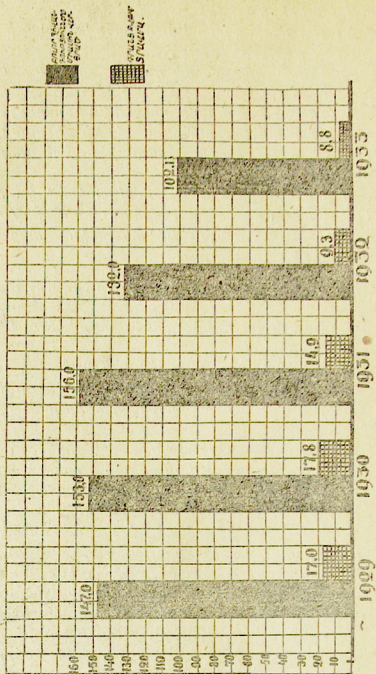
Այս թվերի անալիզը տալիս ե հիմանդուլթյունների ու տրավմատիզմի հետեվյալ պատկերն արտադրության մեջ,

1. Նախ՝ արտադրական տրավմատիզմը, հետեվողականորեն ըստ տարիների տալիս ե պարբերաբար իջեցում: 1932 թվի իջեցումը, համեմատած 1929 թվի տվյալների հետ հավասար ե 58 տոկոսի:

2. Ապա 32 և 33 թվերի հիմանդուլթյունների միջին տարեկան ցուցանիշները տալիս են իջեցում 29 թվի ցուցանիշների հետ համեմատած 20 տոկոս, ծախյն հիմանդուլթյունների իջեցումն արտադրության մեջ չի ընթացել 1929 թվից մինչև 1933 թ. առանց բռնկումների ու տատանումների, 1931 թ. տվել ե նույնիսկ հիմանդուլթյունների բարձրացում՝ 1930 թ. հանդեպ (աղյուսակ № 2, տես 11 եջ.):

Յերկրորդ աղյուսակը ցույց ե տալիս, վոր միևնույն ժամանակ տրավմատիզմի նույն տարիների կվարտալտ-

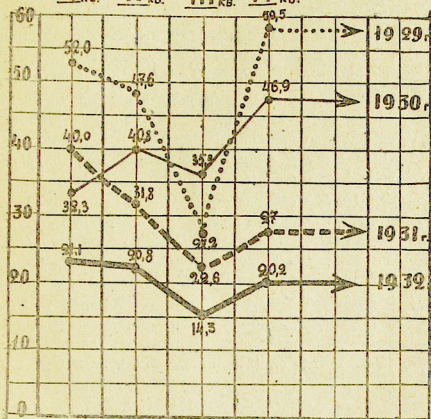
100 ամբարշտանային ամբարշտանային 100

ՏՐԱՎՄԱ

ԱՆԱՔԻԱՏՈՒՆԱԿ ՈՐԵՐ 100
ԱՊԱՅՈՎԱԳՐՎԱԾԻ

I կՅ. II կՅ. III կՅ. IV կՅ.

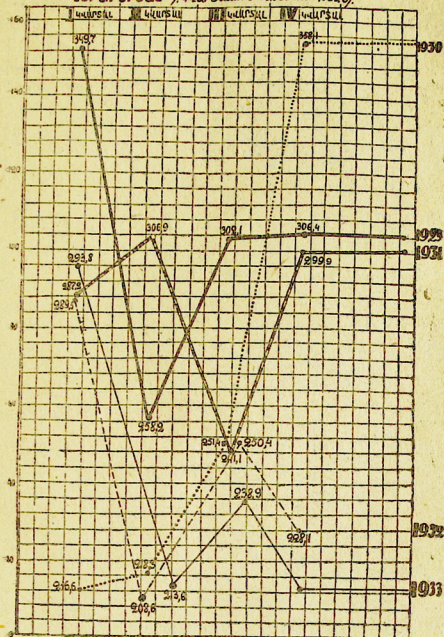
յին տվյալները իրար հետ համեմատելիս, նկատվում է տրամադատիզմի անաշխատունակ որերի մեջ տատանումներ, վորոնց մեջ կարծես գոյություն ունի վորոշ որինաչափություն. այն է՝ բոլոր տարիների առաջին և չորրորդ կվարտալները համեմատած յերկրորդ և յերրորդ կվարտալների հետ, տալիս են տրամադատիզմի բարձրացում, չնայած վոր նույն այդ կվարտալները իրար հետ համեմատելիս բոս տարիների տալիս են իջեցում:

Աշնան—ձմեռային կվարտալների տրամադատիզմի բարձրացումը, պայմանավորվում է մի կողմից նրանով, վոր մեր դործարանները դեռևս վատ են հարմարեցված աշնան—ձմեռային ցրտերին. ցուրտ միջավայրում մեքենային ավրապետելը դժվարին և պառնում. մյուս կողմից այդ ամիսներին տեղի յե ունենում բանվորական նոր կադրերի ներգրավումը արտադրության մեջ, վորոնք միանգամայն անծանոթ լինելով մեքենայի տեխնիկայի հետ, ավելի հաճախ են տալիս դժբախտ դեպքեր

Այդ ամիսների տրամադատիզմի բարձրացման յերրորդ նպատավոր մոմենտը հանդիսանում է ընակտն և արհեստական լույսի տարբերությունը արտադրության մեջ. աշնան—ձմեռ. ամիս. ցերեկվա լույսի փոփոխակալությունը (ույժի տեսակետից) ցերեկվա կարճատեւության պատճառով աշխատանքը առավոտյան և յերեկոյան կատարվում է արհեստական լուսավորության պայմաններում, վորին բանվորը դժվարությամբ է հարմարվում և այդ ժամանակաշրջանին դժբախտ դեպքերն ավելի հաճախակի յեն պատահում. դա իհարկե չի նշանակում, վոր արհեստական լույսի տակ աշխատանք չպետք է կատարել: Այստեղ անշուշտ հարկավոր է միջոցներ ձեռք առնել արհեստական լույսն ավելի մոտեցնելու ընական լույսին (ռացիոնալացման միջոցով). քիչ չեն դործարաններ, վորտեղ արհեստական լույսի կարգավորումը իսպառ վերացրել է գիշերային և ցերեկային աշխատանքի մեջ դժբախտ պատահարների տեսակետից յեղած տարբերությունը: (Տես աղ. № 3, 13-րդ եջ):

Հիվանդության հոգսի 100 միավորի փոփոխությունը 1930-1933 թվականներին

83

Հիվանդությունների կվարտալային ցուցանիշների համեմատությունը տալիս է 1,3 և մասամբ 4-րդ կվարտալների ցուցանիշների բարձրացում, համեմատած 2-րդ կվարտալի հետ, վոր նույնպես պետք է բացատրել աշնան-ձմեռային ամիսների համաճարակային հիվանդությունների, իսկ 3-րդ կվարտալում մայրաքաղաքի դեպքերի և ստամոքսա-հիվանդությունների, իսկ 3-րդ կվարտալում մայրաքաղաքի դեպքերի և ստամոքսա-աղի-քային (լուծ) հիվանդությունների վորոշ բարձրացման:

Արտադրության մեջ հիվանդության և տրավմատիզմի իջեցման պրոցեսի դինամիկան է՛լ ավելի ակնհայտ դարձնելու համար, անհրաժեշտ է առկ հիվանդության դեպքերի և մի դեպքի միջին տեվդության ցուցանիշները:

ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՏՐԱՎՄԱՅԻ ԴԵՊՐԵՐԸ 100 ԱՊՍՀՈՎԱԳՐՎԱԾԻ (Արտադրության մեջ)

Տես աղյուսակ № 4-15-րդ էջ:

Այստեղ ևս մենք տեսնում ենք ինչպես յուրաքանչյուր 100 ապահովագրվածին ընկնող տրավմայի դեպքերը տարեց տարի տալիս են անշեղ իջեցում. հիվանդության դեպքերի վերաբերյալ նույնպես տեղի ունի իջեցում, սակայն 1930 և 1931 թվերը այստեղ ել տալիս են տատանումներ բարձրացման ուղղությամբ:

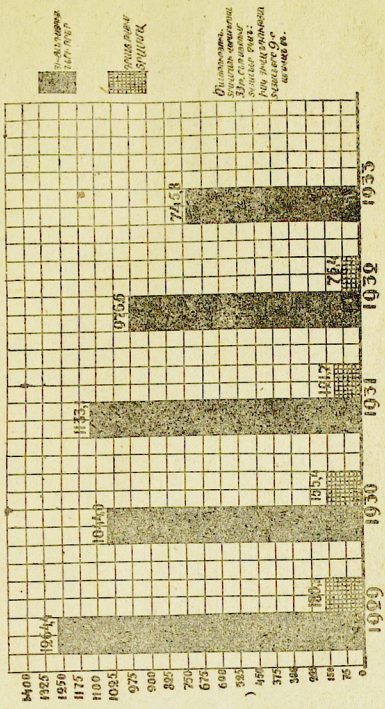
ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՏՐԱՎՄԱՅԻ ՄԻ ԴԵՊՐԵԻ ՄԻՋԻՆ ՏԵՎՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

Տես աղյուսակ № 5-16-րդ էջ:

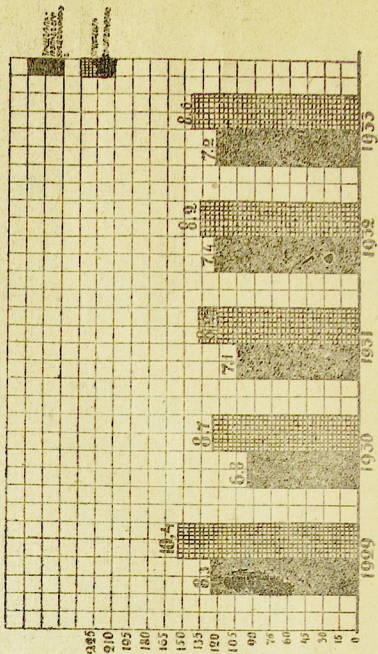
Այս աղյուսակը նույնպես տալիս է պարզ կերպով հիվանդությունների և տրավմայի ցուցանիշների իջեցումը արտադրության մեջ:

Ընդհանրապես յեթե վերցնենք 1929 թվի հիվանդությունների ու տրավմատիզմի ցուցանիշները վորպես յեղակետ, կտեսնենք, վոր 1930-1931 թվականներին տեղի յե ունեցել հիվանդ. ցուցանիշների մի փոքր բարձ

100 ԱՄԱՆԱԳԱՐԱՄԻ ԴԻԱՆԴԱՅՈՒՄ ՆՈՐԻ ՆՈՐԻ ԵՐԱՆ ԱՆՏԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ:

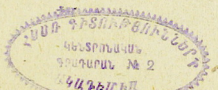
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԿԱՆԵՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՏՐԱՎԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵՍԻ ՄԱՍԻՆ ԵՎ ԴՆՏԻՆԻ ՄԱՍԻՆ ԵՎ ԴՆՏԻՆԻ ՄԱՍԻՆ:

բացում, իսկ 1932/1933 թ. բոլոր ցուցանիշները ամենուրեք տալիս են իջեցում, վոչ միայն 1931 թվի հետ համեմատած, այլ և բոլոր յերեք տարիների, նամանավանդ 1929 թվի վերաբերյալ:

Ինչ վերաբերվում է արտադրական տրավմային, այստեղ ավելի ակնհայտ կերպով յերեվան է դալիս դժբախտ պատահարների բոլոր ցուցանիշների իջեցումը: Սկսած 1929 թվից տրավմայի մի դեպքի միջին տեվողությունը 1929 թվին հավասար է յեղել 10,4 որի, իսկ 1932 թվին 8,2 որի, վորը միանգամայն ապացուցում է, դժբախտ պատահարների համեմատաբար ավելի թեթեւ ընույթը, այդ հետեվանք է մի կողմից անվտանգության, տեխնիկայի դրվածքի լավացման և մյուս կողմից տեխնիկայի տիրապետման: Ինչ վերաբերում է այն յերեվութին, վոր 1931 թվի հիվանդությունների ցուցանիշները տալիս են աճ, դա պետք է բացատրել նրանով, վոր առաջին հնգամյակի այդ վճռական տարում տեղի յե ունեցել արտադրության լայնացում, նոր տեխնիկայի սարքավորում և բան ուժի լայն ներդրավում: Միանգամայն պարզ է, վոր նոր, անփորձ բանվորական կադրերը հարմարված չլինելով արտադրության, կլիմայական, բնակարանային և այլ պայմանների, ավելի թույլ դիմադրություն են հանդես բերում հիվանդությունների վերաբերյալ, բարձրացնելով հիվանդությունների ցուցանիշները. մյուս կողմից չպետք է մոռանալ և այն հանգամանքը, վոր այդ կադրերը նոր դուրս յեկած դյուղական միջավայրից, իրենց հետ արտադրություն են բերում սեփականատիրական տրամադրություններ, հետեվապես այդ հետամնաց խավերի մեջ նկատվում է աշխատանքի անկարգապահություն, գուրոդական տրամադրություններ, սիմուլյացիա և ագրավացիա (չնչին հիվանդությունը չափազանցնել):

Ի հարկե, այս բոլորը չեր կարող չաղդել հիվանդությունների ցուցանիշների վրա: Չնայած այս բոլոր հանգամանքներին, վերջին տարիներում մեր արդյունաբերության մեջ հիվանդությունների ու տրավմա-

տիղմի իջեցման բնագավառում խոշոր հաջողություններ ենք ձեռք բերել. 20 տոկոս հիվանդությունների իջեցում և 58 տոկոս տրավմայի իջեցում 1929 թվի համեմատ—աս մեր սոցիալիստական շինարարության խոշորագույն հաղթանակներից մեկն է, մերն անհատական բանվոր դասակարգի կենցաղային պայմանների առողջացման, աշխատանքի պաշտպանության և անվտանգության անխնդիր միջոցների բարելավման արդյունք է: Առաջին հնգամյակում արտադրական սանիտարիայի և տեխնիկայի անվտանգության, վնասիբացիայի մրաժախտված և յեղել 1,754,448 ռուբլի, նախատեսված սրղանների դիմաց 53 տոկոս գերադասարումով:

Նաև հետաքրքրական է իմանալ, թե մեր արդյունարերություն մեր որյեկաներում և գլխավորապես հիվանդությունների ու տրավմայի իջեցում տեղի ունեցել:

ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ՈՐՅԵԿՏՆԵՐԸ, ՎՈՐՈՐԻ ՏԱԽՍ ԵՆ ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՅՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ԻՁԵՑՈՒՄ

	Արտադրական որյեկտներ	1930 թ.		1931 թ.		1932 թ.	
		հիվ. որեր	նույն թ. տրավմա	հիվ. որեր	նույն թ. տրավմա	հիվ. որեր	նույն թ. տրավմա
1	Լին-արիւտում	833,0	27,8	3908,1	70,0	629,1	13,3
2	Լեն-մանկածք	787,9	70,0	951,3	49,1	784,0	32,5
3	Գործվածքային	1168,5	60,7	1035,6	34,0	985,1	22,2
4	Կարի գործարան	1335,5	25,7	1564,3	11,8	1269,0	8,0
5	Գոնսերվի գործարան	—	—	1506,4	73,0	1287,0	88,0
6	Արարատ արևոտ	1428,7	103,8	1344,0	9,2	1405,1	33,0
7	Մին-գործարան	1438,2	159,0	1492,8	90,0	1358,5	100,6
8	Ղաթանի համալիր	1384,6	206,9	1397,6	202,3	1279,3	157,9
9	Անր պեմդա	840,0	—	1255,5	284,0	589,0	71,0
10	Կարեգործարան	1545,0	169,3	2323,7	153,1	2129,7	109,8
11	Արիւտ-աուՓ	728,7	218,9	1120,3	292,8	934,5	256,9
12	Բամբակաղաղի	—	—	1349,9	26,3	1336,1	—
13	Տպարան	1177,3	60,1	1231,8	52,3	961,7	7,9
14	Բանաբեռն	—	—	703,8	152,6	692,0	119,0

Այդպիսով մենք տեսնում ենք, վոր մեր արտադրութեան գլխավոր բնագավառներում տեղի ունի հիմնական զուլթունների ու տրամալի իջեցում, վորի մասին չտեսք ե լուել, այլ ցուցադրել լայն կերպով ու դրանով խիել մեր դասակարգային թշնամուն, նրա դաշնակ յա-կեյների պրովոկացիաներին:

Յեթե մենք մի հետադարձ հայացք գցենք մինչ հեղափոխական շրջանի Հայաստանի արդյունաբերութեան վրա, կատանանք մի խզնով պատկեր՝ Շուստովի գործարանը, մի քանի, դաբախանանք, Ալլահմերդու և Ղափանի պղնձահանքերը, վորոնք դառնում եյին Քրանսիացի կոնցեսիոներների ձեռքում, լենինականի և Յերեւանի փողով տպարանները, մի մետաղագործական «գործարան», ավելի ճիշտ արհեստանոց, և մի շարք մանր մուկը այլ արհեստանոցներ: Ահա Հայաստանի այն ժամանակվա ամբողջ արդյունաբերութեանը:

Խոսել աշխատանքի պայմանների առողջացման մասին, մինչ նոյեմբերյան կամ ցարական Հայաստանի արդյունաբերութեան մեջ, միանգամայն ավելորդ ե. բանվորութեանը ամենաթանր, դաժան պայմաններում կատարում եր իր 12-14 ժամյա աշխատանքը գործարաններում: Գործարանների, արհեստանոցների շենքերը միանգամայն հին, խաբխուլ, բոլորովին չեյին հարմարեցված սանիտարատեխնիկական տեխնոլոգիական պրոցեսի տարրական պահանջներին, աշխատանքը կատարվում եր արխաիկ, կիսավայրենական ձևով, ցեխի, կեղտի, խոնավութեան մեջ և լույսի ու վենտիլիացիայի բացարձակ բացակայութեան պայմաններում: Ամբողջ Հայաստանի արտադրութեան մեջ չկար վոչ մի վենտիլացիոն սաբջավորում, բաղնիս, ցնցուղի (դուշ), հանգըստի, շորեր փոխելու և անունդ բնգունելու բաժանմունքներ, մասնագիտական հագուստով, համապատասխան պրոֆեսիայի բանվորները բոլորովին առահոված չեյին. վոչ մի ուշադրութեան չեր դարձվում աշխատանքի առողջապահութեան և անվտանգութեան, անգամ ամենատարրական պայմաններ ստեղծելուն: Հան-

քերը, գործարանները ամենարարարտական ձևերով
եյին շահագործվում. խոսել նոր, բարձր տեխնիկայի,
մեխանիզացիայի կիրառման մասին, ցարական Հայաս-
տանի արդյունաբերության մեջ դա կլինե՞ր սունվազն
միամտություն: Այս բոլորը շատ բնական և կապիտա-
լիստական կարգերի համար, դա բոլորում և նրանց սո-
ցիալ-անտեսական ելությունից: (Կապիտալը ձգտում և
արդյունաբերությունից վերջան կտրելի չե՝ շատ դուրս
կորզել շահ, հավելյալ արժեք, հետևյալն է կատարել
կապիտալ ներդրումներ աշխատանքի պայմանների ս-
ռողջացման ու անվտանգության համար—այդ մասին
կապիտալիզմը չե՛ր մտածում, վերսկզբում նրա շահե-
րին միանգամայն հակադիր և այդ բոլորը: Ահա այստե-
ղից և բղխում շահագործման նաև բարբարոսական այն
ձևվերը, վորը յուրհաստուկ և բուրժուազիային):

Նախկին Հայաստանի այդ հետամնաց «արդյունա-
բերությունը» այսոր հիմնովին վերակառուցվել և,
միանգամայն նորն և ստեղծվել շնորհիվ նրան, վոր իշ-
խանության գլուխն և անցել ինքը պրոլետարիատը և
աշխատավոր գյուղացիությունը, ունենալով կոմունիս-
տական կուսակցության անշեղ գեկավարությունը:

Յերկիրը պատել և հիդրոէլեկտրակայանների խիտ
ցանցով, յուրացված են Ձորադեռի յերեք հսկա ագրե-
զատները, ամբողջ արդյունաբերությունը աշխատում
և ելեկտրական ուժով, մութ հանքերը այսոր էլեկտրա-
կան լապտերներով են լուսավորված, հին, փոքրիկ գոր-
ծարանները հիմնովին վերակառուցման են յենթարկ-
վել—տեղափոխվել են նորակառույց լուսավոր և ընդար-
ձակ շենքեր, լայնացվել և՛ դինվել են նոր տեխնիկայով.
դրանց կողքին բազմել և մեր նոր հոյակապ արդյունա-
բերությունը՝ տեքստիլը, կարքիտը, Ձեթոճառը, բամ-
բակազտիչը, ցեմենտի և քիմիական արդյունաբերու-
թյան գեղանտները. կառուցվում և արագ տեմպերով
սինթետիկ կաուչուկի կոմբինատը, Քանաքեռագեսը, Յե-
րեմյան-Աղստաֆա յերկաթգիծը և այլն: Հսկայական
ջանքեր են դրվում աշխատանքի առողջացման վրա,
1,754,448 ոււրլի, ծախսված և 1-ին հնգամյակում արդ-

ասանիտարիայի ու անվտանգության տեխնիկայի վրա, սոսկ այդ ծախսված գումարը վկայում ե, թե ինչպիսի խոշոր ձեռնարկումներ են անցկացված աշխատանքի առողջացման բնագավառում՝ զանազան բարդ սիստեմի վեներիլացիոն սարքավորումներով (ոդը փոշուց մաքրելու կամ չորացնելու գոլորշուց), մասնագիտական հագուստով, դուշերով, հանգստի սենյակներով, բժշկական ոգնությամբ ալսոթ մեր բանվորությունը ապահովված ե: Ամենադժուարը առողջապահական ձեռնարկումը, դա 7 ժամ. բան. ուրն ե, մեր կուսակցության այդ դիրեկտիվը արդյունաբերության մեջ արդեն լրիվ կենսագործված ե: Հսկայական գումարներ ե ներդրված աշխատավորության բուժ. ոգնության, կուլտուր կենցաղային գործի կազմակերպման վրա, անկասկած ալդ բոլոր ձեռնարկումները չեր կարող անհետեմանք մնալ աշխատանքի ու կենցաղի առողջացման, հիվանդությունների ու տրամ մատիզմի իջեցման համար:

Սակայն մենք չենք կարող հանգստանալ այդ նվաճումներով: Աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման խնդրում, կարեւորագույն նշանակություն ունեն առողջապահական պրոֆիլակտիկ ձեռնարկումների հետ կապված հիվանդությունների ու տրամայի հետադա ել ավելի իջեցումը արտադրության մեջ: Դեռ մեր արտադրության մեջ հիվանդության հետեմանքով պրոգուլները խոշոր տեղ են բռնում. պայքարը հիվանդությունների իջեցման համար, վրիպում ե մեր յեռանկյունիների, առողջապահական մարմինների ե բանվորական հասարակայնության ուշադրությունից:

№ 1 աղյուսակի թվերի անալիզը ցույց ե տալիս, վոր միայն 1932 թվին արտադրության մեջ աշխատող ամեն մի 100 ապահովագրվածին 976,6 պարապուրդ ուր ե ընկնում հիվանդության պատճառով, նույնը արտուլյուտ թվերի արտահայտությամբ հավասար ե 137,200 բանվորական ուրման, վորը մեր արտադրությունը կորցրել ե հիվանդությունների պարապուրդի պատճառով: Յեթե հալվենք միջին թվով ամեն մի բանվորի ուրական արտադրանքը 35 ուուրի, ապա 137900 հիվանդության

պարտադուրդ որերի պատճառով, արտադրությունը կորցրել է 4,826,500 ուրբու արտադրանք: Յեթե հաշի տաննը այն, վոր բանվորի պարտադուրդի ժամանակ, առաջ է դալիս նաև դադողահի պարտադուրդ փոխաբերնուդ չլինելու պատճառով, այդ հանդամանքը ևս իր հերթին կաղմարածում է ամբողջ աշխատանքի պրոցեսը, նամանավանդ աշխույ, վորտեղ կոնվեյերի սխեման է կիրառվում: Այդ իսկ պատճառով պետությունը հակառակն կորուստ է ունենում: 1933 թվին ժամանակավոր անաշխատունակության 137,900 որվա դիմաց սոցիալական ապահովագրական մարմինները վճարել են մոտ 600,000 ուրբլի հիվանդության նպաստ: Ահա թե ինչպիսի կորուստ ունի մեր արդյունաբերությունը, և ինչպես են ազդում այդ բոլորը նրա տեմպերի վրա: Հարցը նրանումն է, վոր բանվորական որվա աշխատի կորուստը դանդաղեցնում է մեր սոցիալիստական նոր դիմանների կառուցումը, առաջ բերելով արդիին պլանների ճեղքվածքներ: Այստեղ հարց է ծագում՝ արդյոք հնարավոր չե՞ հիվանդությունների հետադա նլ ավելի իջեցումը և տրամադյի խաղառ վերացումը:

Բոլոր տվյալները դալիս են ասելու, վոր հիվանդությունների ու տրամադյի հետադա իջեցումը հնարավոր է: Բանվոր դասակարգի կենցաղի ու աշխատանքի պայմանների առողջացումը առաջ է բերում հիվանդությունների իջեցում, սակայն վորոշ միավորներում դեռ լիովին չի անցկացված առողջապահական պրոֆիլակտիկ ձեռնարկումները, չի ծավալված իրական պայքար մի շարք յեռանկյունիների կողմից անվտանգության տեխնիկայի բարձրացման համար, մի շարք գործարաններում անվտանգության տեխնիկայի ձեռնարկումները չեն յուրացված: Արտադրական սանիտարիան դեռ շատ է շատ հեռ է մնում մեր այսորվա պահանջներից, սան-մինիմումը դեռ ամեն մի ցեխում լիովին չի կիրառվում: Կուսակցության լոզունգը «աշխատավորության առողջացման գործը. աշխատավորության սեփական դործն է հանդիսանում» դեռ մասսայի սեփականությունը չի դարձել: Մասսայի սա-

նիտարական գիտելիքներն ու ունակությունները հետ
են մնում արտադրութեան աճող պահանջներին:

Այս այս բոլոր թերությունների վերացման հետ
դուզընթաց տեղի պետք է ունենա հիմանդությունների
ու տրամաշխիւ կ'ազդէ իջեցումը, նույնիսկ վերոջ
հիմանդությունների խալառ վերացումը:

Հիմանդությունների անալիզը ցույց է տալիս, վոր
դիտար տեղը հիմանդությունների մեջ բռնում են.—
սուր վարակիչ հիմանդությունները (առանձնապես
գործալը), տրամաշխիւ, մալարիան, ստամոքսաաղիքա-
յին և մաշկի հիմանդությունները:

**ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ՎՈՐՈՆՔ ՏԱԼԻՍ ԵՆ ԲԱՐՁՐ
ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐ**

Shu. աղ. № 6—24—րդ եղում

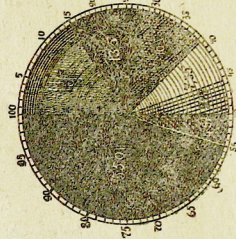
Այս աղյուսակից յերեւում է, վոր ամբողջ հիման-
դությունների մեջ վերոհիշյալ վեց հիմանդություն-
ների տեսակարար կշիռը հաւասար է յեղել 1931 թվին
47 տոկոսի, 1932 թվին 25 տոկոսի, իսկ 33 թվին 70
տոկոսի, հետեւապես ամբողջ պրոֆիլակտիկ առողջա-
պահական ձեռնարկումները պետք է ուղղել այս խմբի
հիմանդությունների դեմ, քանի վոր մյուս մնացած
հիմանդությունները շատ չնչին տեսակարար կշիռ ու-
նեն ու պատահական բնույթ են կրում: Բոլոր հի-
մանդությունները ըստ սոցիալական ապահովագրու-
թեան կենտրոնացումը դասաւորման (կլասիֆիկա-
ցիայի) կազմում են 24 հիմանդություն:

17-րդ կուս կոնֆերանսը հաշիւ առնելով սուր վա-
րակիչ հիմանդությունների ու տրամաշխիւ բացասական
դեբը արտադրութեան բարձրացման և բանվոր դասա-
կարգի առողջացման դործում, ամբողջ սրութեամբ
դբել է այդ հիմանդությունների ու տրամաշխիւ վերաց-
ման խնդիրը 2-րդ հնգամյակում:

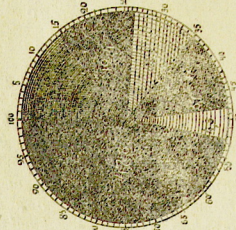
Հարկավոր է լարել առողջապահական մարմիննե-
րի, արտադրութեան կից առկայանների, գործարան-
ների յեռանկյունինների, պրոֆմիութեան ու բանվորա-

**Բարձր քիմիական բնույթի
հիվանդություններ**

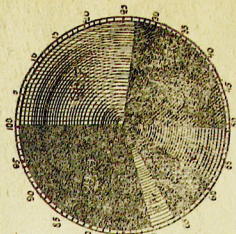
**Տեսակարար կազմի
ևս ճարտարի**

1931 թ.

1932 թ.

1933 թ.

կան հասարակայնության ուշադրությունը, ժամանակին անցկացնելու լայն միջոցառումներ աշխատանքի պայմանների առողջացման, արտադրական սանիտարիայի ու անվտանգության տեխնիկայի պահանջները լրիվ չափով կիրառելու համար: (Աղյուսակ № 7, տես 26-րդ եջում):

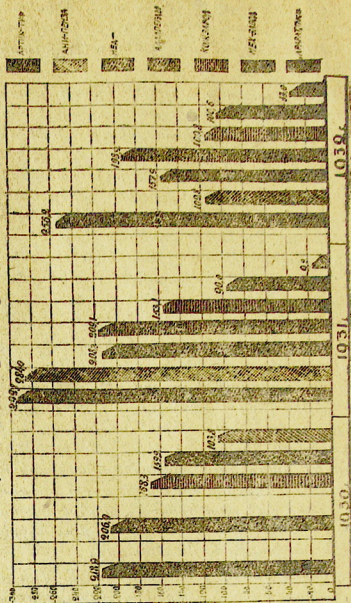
Այս աղյուսակը փայլուն կերպով է հայտ ե բերում տրամալի դրությունը ծանր արդյունաբերության և մասամբ թեթեւ արդյունաբերության մեջ: Այդ տարիներում տրամալի, ինչպես տեսնում ենք, հետզհետե իջնում ե, սակայն ծանր արդյունաբերության մեջ տրամալի ցուցանիշները դեռ բարձր են: Այս տեսակետից ցուցանիշները ուշադրության արժանի յեն մեր Ալլազմերդու, Ղափանի պղնձի և Արթիկի ու Անի-այեմ-դայի շինանյութի արդյունաբերությունները:

Ղափանի և Ալլազմերդու հանքերի աշխատանքի առողջացման կենտրոնական խնդիր հանդիսանում ե վենտիլացիայի ռացիոնալ կազմակերպումը և ողտադործումը: Համաձայն աշխատանքի առողջացման լաբորատորիայի հետազոտական տվյալների, դեռ վինտիլացիոն սարքավորումները լավ չեն ողտադործվում որինակ—Ալլազմերդու № 3 շուտֆ վենտիլացիայի և Լենհանքերի ընդհանուր վենտիլացիոն կայանի վատ ողտադործման հետեւանքով եֆֆեկտիվությունը չատցածր ե. հանքերում բնական վենտիլացիան նույնպես լավ չե, հանքերի զարոյները վատ են ողափոխվում, ողը նրանց մեջ չատ ծանր ե, ընդհանրապես վենտիլացիայի դիմում են այն ժամանակ, յերբ աշխատելը դառնում ե անհնարին և վտանգավոր:

Այստեղ մեծ դեր պիտի խաղային մեր բանվորների և տնտեսավարների դիտակից վերաբերմունքը դեպի արտադրական սանիտարիայի պահանջները, սակայն պետք ե ասել, վոր մեր տնտեսավարները թերազնահատում են արդսանիտարական ձեռնարկումներն: Անվտանգության տեխնիկայի տեսակետից նույնպես պետք ե ասել, վոր թե մեր պղնձա-արդյունաբերու-

ՏՐԱՎԱՆ

ԱՆՁԽԱՏՈՒՄԿԱՆ ՈՐԵՐ 100 ԱՐԱՐԱՐԱԿԱՆԻՍ
ԱՌԱՅԱԿԱՆԻՍ ԶԵՆԱԿԱՆԻՍ

թյունը և թե շինանյութ. արդյունաբերությունը ունեն մորոշ թերություններ, այն ե—հանքերում, մագոնետակաների շարժման անվտանգությունը չի ապահովված՝ ճանապարհի, հանքերի սանդուխքների, փականքների և աստիճանների յերբեմնակի փչացած լինելու և տորմոզների բացակայության հետևանքով հաճախ պատահում են դժբախտ դեպքեր:

Արթիկի և Անի—պեմդայի շինանյութ. արտադրությունում տրավմայի բարձր ցուցանիշները անշուշտ պետք է բացատրել նաև նրանով, մոր աշխատանքի մեքենայացումը դեռ լրիվ չեն անցկացված: Ինչ վերաբերում է թեթեւ արդյունաբերության մորոշ ճյուղերին, որինակ կաշեգործարանում տրավմայի բավականին բարձր ցուցանիշներին այստեղ նախ պետք է բացատրել նրանով, մոր կաշվի արտադրությունում աշխատանքը կատարվում է թթվուտային լուծույթներով մորոնք առաջ են բերում ձեռների այրոցներ, այդ այրվածքները հաշվի չեն առնվում հիվանդության թերթիկներով մորպես տրավմա, չնայած մոր բանմորները մասնագիտական ձեռնոցներով ապահովված են, սակայն հաճախակի ձեռնոցները այդ լուծույթներից նույնպես այրվում են: Այստեղ մեղքը պետք է նաև վերագրել աշխատանքի մարմիններին, մոր ժամանակին չեն մշակել ու անցկացրել արդասանիտարական ու անվտանգության կոնկրետ միջոցառումները այդ թերությունները վերացնելու համար: Բացի տրավմայից առանձնապես մեծ ուշադրության արժանի յե սուր վարակիչ հիվանդություններից գրիպը և նրա կանխարկիչ միջոցառումները ճշտումը: Պետք է ասել, մոր այս խնդրում մեծ նշանակություն ունի Փիզկուլտուրայի լայն ներգործումը կենցաղի և աշխատանքի մեջ, որդանիզմի դիմադրողականությունը գրիպի հանդեպ բարձրացնելու տեսակետից: Փիզկուլտուրայի սիստեմատիկ վարժությունները, ջրային զանազան սրոցեղուրանները, ջրային շփումները մինչև գոտիկ տարվա բոլոր յեղանակներին, լողը և այլն, ամրացնելով, կոփելով որդանիզմը,

տարվա յեղանակները ու ջերմության առաանումների հանդեպ, բարձրացնում են նրա դիմադրողականությունը, սուր վարակիչ հիվանդությունների, առանձնապես գրիպի դեմ. պրոֆիլակտիկաներին ու ֆիզիուլա կադամակերպություններին հարկավոր և առանձնապես սրելու շարժումները ֆիզիուլապետական արտադրության մեջ ներգնելու առանձին հանդստի բույներ ֆիզիուլապետային վարժությունների անցկացնելու ուղղությամբ, նամանվանդ, վոր այս նպատակին հատկացվում են գլխի գումարներ:

Աշխատանքի մարմինները մոտ ժամանակներս մետաքսի գործառնում, վորպես վորձ, անց են կացնում, 10 բույնական ֆիզիուլապետային ընդհատումներ աշխատանքային ժամերի ընթացքում, վորի նախնական արդյունքները միանգամայն գոհացուցիչ են:

Սուր վարակիչ հիվանդությունների հանդեպ մարմնի դիմադրողականությունը բարձրացնելու առաակետից աշխատանքի պայմանների առողջացման գուրընթաց նաև խոշոր նշանակություն ունեն, լայն սանիտարական ձեռնարկումները կենցաղի առողջացման համար, սանիտարական դիտելիքների լայն տարածումը ու աշխատավորության սանհիգիենիկ ունակությունների բարձրացումը:

Սուր վարակիչ հիվանդությունների դեմ պայքարը ծավալելու նպատակով սոց. ապահովագրության մարմինների կողմից միայն 1933 թվին հատկացված և 610,000 ուրբլի:

Աշխատանքի ու կենցաղի բնադավառի վերոհիշյալ թերությունները արդյունք են մի կողմից կապիտալիզմից ստացած ժառանգության և մյուս կողմից մեր աման հետ կապված դժվարությունների, վորոնց հաղթահարելը հնարավոր և կարճ ժամանակաշրջանում և կախված և մեր կազմակերպություններից ու բոլշևիկյան աշխատանքից:

ԹՈՒՔԱԽՏԸ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՁ

Տես. աղյուսակ № 8—30-րդ եջում:

Թոքախտը սոցիալական հիվանդությունն է և աշխատավորության համար մեծագույն չարիքներից մեկն է հանդիսանում:

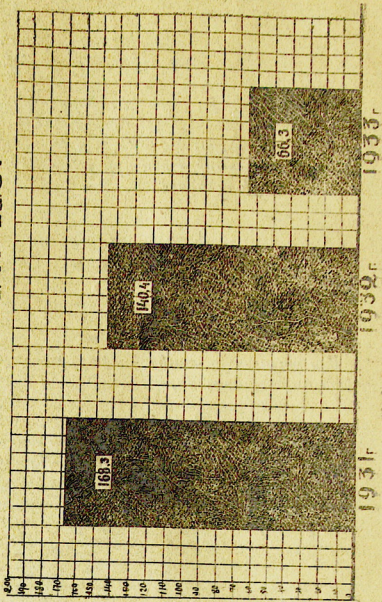
Թոքախտը մուլթ, խոնավ, արեւադուրկ նկուղների, աշխատանքի ու կենցաղի վատ պայմանների հիվանդությունն է: Վերոհիշյալ թվերը ցույց են տալիս մեզ թե ինչպես տարեց-տարի արտադրության մեջ թոքախտի իջեցում է տեղի ունենում:

ԹՈՒՔԱԽՏԸ ԱՌԱՆՁԻՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐՅԵՆՆԵՐՈՒՄ

Տես աղյուսակ № 9—31-րդ եջում:

Այս աղյուսակը տալիս է միայն այն արդյունաբերական ուղեկոտները, վորտեղ թոքախտը բարձր ցուցանիշներ է տալիս. սակայն այստեղ ևս տեսնում ենք, թե ինչպես անշեղորեն թոքախտի ցուցանիշները իջնում են տարեց-տարի: Թոքախտի իջեցումը անշուշտ հետեւանք է այն խոշոր ձեռնարկումների, վորը անց է կացնում խորհրդային իշխանությունը բնակարանային շինարարության, սոց-կենցաղային և առողջապահական բնագավառներում. 1-ին հնգամյակում բնակարանային շինարարության մեջ ներդրված է յեղել 28.663.000 ունույն ժամանակաշրջանում միայն սոց. ապահովագրության մարմինների կողմից սանատորիաներ և կուրորտներ ուղարկված են 4613 հոգի, հանգստյան տներ—16.041 հոգի, բուժ. ոգնության վրա ծախսված է 12.039.000 ռուբլի: Սոց-կենցաղային հիմնարկների, կապան մսուրների, մանկական պարտեզների, կաթի

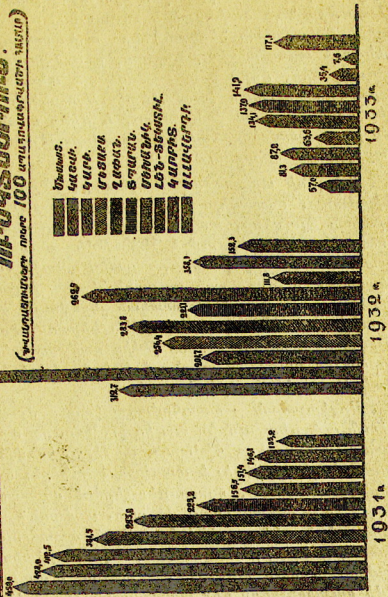
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

ԹՈՐՈՒՄՆԵՐ ԱՄԱՆՅԱՆ ԱՊՐԱՊՈՒՄԻՆ ԵՄԻՆԱՐԱՆՆԵՐԻՆ

(ԳՆԱՊԱՐԱՊՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՐԿԸ 100 ԱՊՐԱՊՈՒՄԻՆԱԿԱՆՈՒՄԻՆ ԵՄԻՆԱՐԱՆՆԵՐԻՆ)

- Մանուկ.
- ԿԱՐԻ.
- ԿԱՐԻ.
- ՄԵՏԱՐԱՄ.
- ՂԱԽԱՆ.
- ՏՊԱՐԱՆ.
- ՄԵՆԱՆԻԿ.
- ԼԵՆ-ՏԵՐՈՐԻ.
- ԿԱՐՔԻՏ.
- ԱԼԼԱՎԵՐԴԻ.

խոհանոցների, կոնսուլտացիաների, դիեա-ճաշարանների, սանատորիակուրորտային ու հանդսության տների շինարարութեան վրա ծախսված և 6.000000 ու. : Բացի այդ, տեղական ու պետական բյուջեյով բուժ. ոգնութեան վրա նաև ծախսված և 16.981.000 ուսույն: Այսպիսի հսկայական ներդրումներ աշխատավորութեան կենցաղի աւողջացման, դործին, դեռ չհաշված այն պոմարները, վորը բաց և թողնված անտեսական ու պրոֆմիութենական կապմակերպութեաններ կողմից, չեք կարող տնհետեւանք մնալ, և մենք տեսնում ենք թե ինչպես տարեց-տարի աշխատավորութեան այդ մեծ չարիքը հաղթահարվում և:

Այնպիսի արտադրական ճյուղեր, ինչպիսիք են. ծխախոտը, տեքստիլը և մյուս վերահիշյալ արտադրական ճյուղերը, տալիս են թոքախտի զգալի իջեցում: Ինչ վերաբերվում և 1933 թվի ցուցանիշներին ըստ առանձին որչեղանների, այստեղ առաջի հայացքից նկատվում և թոքախտի ցուցանիշների խոշոր իջեցում: Այդ միանգամայն ընական յերեւույթ և ու բացատրվում և ՀԱՄԿԽ-ի վորոշման կիրառմամբ, վորով աշխատավորութեանը 1933 թվից սանատորական կուրորտային բուժումը ստանում և ի հաշիվ իրենց հերթական տարեկան արձակուրդի:

Մոցիլայական ապահովագրական մարմինները միայն այն դեպքում են տալիս արձակուրդ սան բուժման համար, յերբ հիվանդը անմիջապես մինչ սան. բուժման գնալը յեղել և պառկած և ունեցել և հիվանդութեան թերթիկ, մյուս դեպքերում սոցապմարմինները միայն ձեւակերպում են սան. տոմսով նախատեսված որերի դիմաց, հիվանդութեան պատճառով այնքան արձակուրդ, վորքան հերթական արձակուրդը չի բավականացնում բուժման ժամկետին: Այդպիսով 1933 թվի ցուցանիշների մեջ արտահայտութեան են գտնում թոքախտով այն հիվանդները, վորոնք տարւա մեջ թոքախտի պրոցեսի սրման պատճառով տվել են արտադրութեան պարապուրդային որ և շատ չնչին չափով

նաև պրոֆիլակտիկ արձակուրդներ: Անցյալ տարիներին ցուցանիշների մեջ մտցված են ամբողջովին պրոֆիլակտիկ արձակուրդներ սանատորիա և կուրորտ գնալու առթիվ: Սակայն թոքախտի ցուցանիշները, չնայած այդպիսի զգալի իջեցման, դեռ բարձր են մեր վորոչ արդյունաբերական ճյուղերում ինչպիսիք են՝ մեքենաշինարարական, պղնձարդյունաբերական վորտեղ հարկավոր և անցկացնել, խորացված ուսումնասիրություն պատճառները դրսևվորելու համար և ուժեղացնել առողջապահական պրոֆիլակտիկ ձեռնարկումները:

Ընդհանրապես թոքախտի բարձր ցուցանիշները, չնայած վերջին տարիների զգալի նվազեցման, հետեւյալնք են նրան, վոր պրոլետարական պետությանը վիճակվել և կապիտալիստական իրավակարգից ժառանգել, բացի աղքատ քայքայված անտեսությունից, նաև ամողջության տեսակետից հիվանդ վոչ լիարժեք մարդկային մատերիալ շնորհիվ կապիտալիստական սիստեմի ծայրաստիճան հարստահարման:

ՍՏԱՄՈՔՍԱ-ԱՂԻՔԱՅԻՆ ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Հիվանդությունների շարքում ստամոքսա-աղիքային հիվանդությունները արտադրության մեջ Երդտեղն են բռնում իրենց պարապուրդային որերի բարձր ցուցանիշներով:

Չնայած բան-մատակարարման ժամանակավոր դժվարություններին, այնուամենայնիւ այդ հիվանդությունների ուղղությամբ նույնպես ունենք իջեցում: Տես աղյուսակ. № 10—34-րդ եջում:

Այստեղ ծանր արդյունաբերության ճյուղերը—կարբիդը, Մեքենաշինարարական ու գունավոր մետաղ նաև թեթեւ արդյունաբերությունից, կարի ու ծխախոտի, տալիս են ստամոքսա-աղիքային հիվանդությունների ցուցանիշների բարձրացում: 1931 թվի վերջերից լեն-

**ՄՏԱՄ ՌԻՍԱ-ԱՂԻՔԱՅԻՆ ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ Ա-
ՌԱՆՁԻՆ ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ՈՒԵԿՏՆԵՐՈՒՄ**

Ըստ. սրբեկանների		հիմ. սրբերի թիվը 100 աղանդագրվածի		
		1931 թ.	1932 թ.	1933 թ.
1	Ծխախոտի գործարան	79,5	102,5	92,9
2	Տրեկատաժ (լեն)	211,2	40,8	40,9
3	Մանվածքային (լեն)	55,1	29,1	31,8
4	Գործվածքային »	73,0	38,0	45,1
5	Տղարան	38,6	34,4	51,2
6	Կտրի գործարան	61,1	37,0	62,0
7	Մետաղոժ »	51,6	129,1	55,6
8	Մեխ. գործարան	68,	78,1	59,5
9	Կաշե գործարան	99,2	88,1	80,2
10	Ալյանդերգեղ պղնձ հանք.	34,3	52,5	81,7
11	Ղափանի հանքեր	18,8	42,9	66,9
12	Արթիկ տուֆ	47,1	35,4	50,5
13	Կարբիտ գործարան	50,8	61,0	52,8

տեքստիլում, Ալյանդերգեղի ու Ղափանի արդյունաբե-
րություններին կից, սոցիալական ապահովագրական
մարմինների կողմից կադմակերպված և յեղել դիետ-
նաչարսոններ, դիետ-անկյուններ, ստամոքսա-աղիքա-
յին հիվանդություն ունեցող բանվորին բուժական
դիետ-սնունդով բավարարելու համար, սակայն ինչ-
պես թվերը ցույց են տալիս, բացի Լեն-տեքստիլից,
վերտեղ այդ հիվանդությունների զգալի իջեցում և
տեղի ունեցել, մյուս տեղերում տվել են աճ:

Այդ յերեվոյթը անշուշտ պետք է բացատրել նախ
նրանով, վոր թե Ալյանդերգեղում և թե Ղափանում,
բուժօգնության դործը թերևս յրիվ վերակառուցված
չէ, վորակյալ և մասնագիտական բուժօգնությամբ ա-
պահովելու տեսակետից, մյուս կողմից սոցիալական
ապահովագրության մարմինների վերակառուցումը
այդ վայրերում զուտ ձեվական ընույթ և կրել, սո-
ցալովճարման կայանները չեն կարողացել գլխավորել և
դնել դիետ-անկյունների աշխատանքը իր պատշաճ

բարձրութեան վրա. փոխանակ կատարելու ստամոքսա-
աղիքային հիվանդներէ ճիշտ ընտրութիւն և այդպէ-
սիններին միայն ամբացնելու դիետա-ճաշարաններին ու
դիետա-անկյուններին, կատարվում է կցումներ ամեն
մի հյուծված և ուժեղ սնունդի պահանջ դադարող հի-
վանդի. վերջին հաշիվով դարձնելով դիետա-ճաշարա-
ները ուժեղ սնունդի անկյուններ:

Յեթե Տեքստիլում ունենք հիվանդութիւնների ու
մասնավորապես ստամոքսա-աղիքային հիվանդու-
թիւնների իջեցում, ապա ուրեմն այն բոլոր կուլտուր
կենցաղային ձեռնարկումների հետ միասին նաև քիչ
դեր չի խաղացել (յեթե վոչ գլխավորը) տեքստիլի
միասնական դիսպանսերն ու սոցալվճարման կայանը:

ԿԱՆԱՑԻ ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՅԵՎ ԱՌՈՐՏԸ ԱՐ- ՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԶ

Տես աղյուսակ № 11—12—36 և 37-րդ եջերում:

Կանացի հիվանդութիւնները և արորտը արտա-
դրութեան մեջ զգալի տեղ են գրավում, իրենց տված
աշխատանքի պարպուրդային որերի տեսակետից:

Ըստ տարիների տեղի ունի այդ հիվանդութիւն-
ների ցուցանիշների աճում:

ԱՌՈՐՏԻ ՄԻ ԴԵՊԲԻ ՄԻՋԻՆ ՏԵՎՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

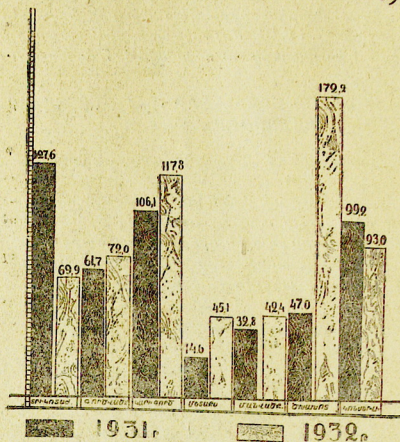
Տես աղյուսակ № 13—38-րդ եջում:

Այստեղ նույնպես ուշադրութեան արժանի յի այն
յերեմիւլթը, վոր արորտի մի դեպքի միջին տեվողու-
թիւնը 1932 թվին մոտենում է նորմալին, հակառակ
այն տվյալների, վորը տալիս է 1931 թիվը որինակ
Կոնսերվի, Մետաքսի գործարանները արորտի մի դեպ-
քի միջին տեվողութիւնը 1931 թվին տվել է 24,0—25,0

№ 11 (այ)

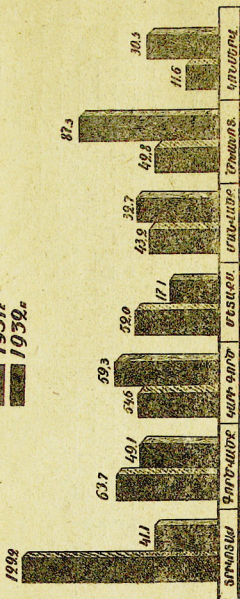
ԿԱՆԱՑԻ ՇԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

շիվանդութիւնների թիւը 100 սրահադրամների դասով)

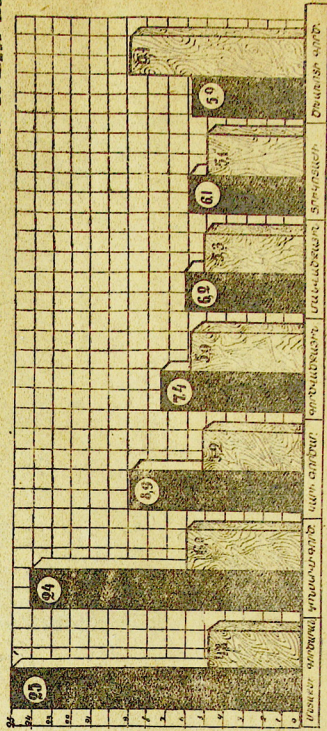

ԱՐԴՈՐՏԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԱՆՁ (ԴԻՎԻԴԱՅՈՒՄՆԵՐԻ ՈՐԵՐԸ 100 ԱՊՐՈՎԱԳՐՎԱԾԻ)

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՁԱՆՆԵՐ
■ 1931.
■ 1939.

ԱՐԱՐՏԻ ԱՐ ՊԵՇԵՐԻ ԱՐԴԱՐՈՒՄԻ ՊԱՅԿԱՆ ԿՈՇԵՐԻ ԿՈՒՆԿԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ

1931

1932

որ. այս յերեվութը բացատրվում է նրանով, վոր այդ արժույթները կատարվել են ստանիտարական աննպաստ պայմաններում, և ուղեկցվել են բարդություններով: Արժույթի մի դեպքի միջին տեվողության իջեցումը 1932 թվին մասամբ հետեւյանք է նրան, վոր Լենինականում և Յերեւանում Կարմիր Պաշտի կողմից բացված է յեղել արժույթիումներ: Մինչև այդ, առողջապահական մարմինների գծով դոյություն ունեցող մանկաբարձական բաժանմունքների մահճակալների թիվը անբավարար էր և արժույթի համար շատ քչերին էր հաջողվում ընդունվել հիվանդանոց և այն ել այն դեպքում, յերբ կինը արհեստական կերպով արյունահոսություն եր առաջ բերում: Պարզ է, վոր նման դեպքերը շատ հաճախ տալիս են բարդություններ ու յերկարացնում հիվանդությունը:

Արժույթը և կանացի հիվանդությունները իրար հետ սերտ կապված են և կանացի հիվանդությունների մեծ մասը արժույթի հետեւյանք են: Այդ տեսակետից առողջապահական, մասնավորապես մայրամանկության պահպանության մարմինները խոշոր անելիքներ ունեն, կանխելու, գոնե նվազեցնելու այդ հիվանդությունները:

№ 12 աղյուսակի թվերը ցույց են տալիս, վոր մայր մանկության պահպանության մարմինների կողմից ՀԱՄ.Կ(բ)Կ. Կենտկոմի 1929 թվի դեկտեմբերի 18-ի վորոշումը մոտեցնել բուժ. ոգնությունը անմիջապես արտադրության, լրիվ չե կենսագործվել անհրաժեշտ և գործարաններին կից կազմակերպել կանացի կոնսուլտացիաներ, կամ կոնսուլացիոն կետեր, վորոնք առկայանների հետ միասին պետք է տանեն աշխատանք ուսումնասիրելու բանվորուհու աշխատանքի ու կենդանի պայմանները, վերցնել դիտպանսերիզացիայի կանացի հիվանդություններով ավելի վտանգված ցիխերը, լայն ծավալել պրոպագանդան արժույթի վնասակարության մասին և սովորեցնել բանվորուհուն հակաբեղմնավորման միջոցների գործադրմանը. վերջինս

կյերկարացնի ծննդաբերությունների միջոցների ին-
տերմարը և այդպիսով կհանդիսանա ուժեղ դործոն
բանվորուհու որդանիղմի առողջացման և նրա արտա-
դրողականության բարձրացման համար: Հարկավոր և
մորիլիզացիայի յենթարկել այն բոլոր հոկայական
ֆինանսական միջոցները, վորոնք հասկացնում են
մայրամհկության պահպանության դործին և սղտա-
դործել այդ դումարները իր անմիջական նպատակին-
կոնսուլտացիաների, մասըների, արորաարելումների,
մանկաբարձական կայանների ցանցի լայնացման,
նրանց աշխատանքի վորտիլի բարձրացման և կադրերի
սղտաբաւուման ու վերապաւրտուման վրա:

Նաև մի քանի բացատրություն պետք և տալ մա-
լարիա հիվանդության տարածման մասին: Ինչպես յե-
րեմում և վերեմում բերված թվական տվյալներից,
մալարիայի տեսակարար կշիռը ընդհանուր հիվանդու-
թյունների մեջ խոշոր տեղ և բռնում և վերջին տարի-
ներում աճ և աւելիս:

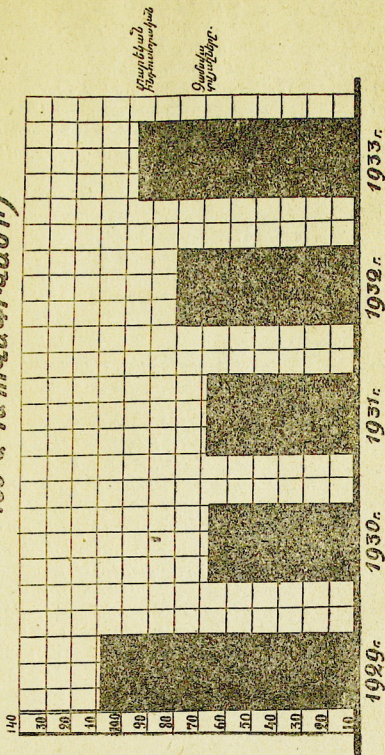
1933 թվի մալարիայի տեսակարար կշիռը բոլոր
մնացած հիվանդությունների մեջ հավասար և 26,7
տոկոսի. 1931 թ. 5,87 տոկոսի դիմաց:

Տես. աղյուսակ № 14—41-րդ եջում:

Մալարիայի այդպիսի բռնկումը վերջին տարիներ-
ում պետք և բացատրել մալարիայի վիրուսի ուժե-
ղացմամբ, վորը հետեւանք և այն հանգամանքի, վոր
չնորհիվ վերջին տարիներում մեր արտադրության ու
չինարարության մեջ հանրապետության լեռնային
շրջաններից, բանուժի լայն ներգրավման, նպաստավոր
սղյամաններ և ստեղծել մալարիայի վիրուսի ուժե-
ղացման համար, այն ե—մալարիայի վիրուսը, անց-
նելով առողջ որդանիղմի մեջ, մի կողմից վարակելով
նրանց ավելացնում և այդ հիվանդության դեպքերը,
իսկ մյուս կողմից ուժեղացնելով իրա վիրուլենտու-
թյունը (թուլնի ազդման ուժը) հիվանդությանը տա-
լիս և համաճարական բնույթ և ծանր ընթացք: Այս-
տեղից ի հարկե չի կարելի յեզրակացնել, թե Վեռնային

№ 13

ՄԱՆՅԱՐԻԱ (ԴԻԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐԻ ՈՐԵՐԻ ԹԻՎԸ 100 ԱՊՐԱՐԱԳՐԱՄԻՐ)

չըմանները պետք է խնայատրտելովին, աշխույժ պահուժի հասանքը դեպի դաշտավայրերը ու արտադրական կենտրոնները պետք է զագագրեցնել, մաշարիայի վարակը նրանց մեջ չտարածելու պատճառարանով թյամբ: Ընդհանրապես, բանուժի հավաքողըման հետ զուգընթաց, ամբողջ հակամարտիային պայքարը պետք է ուղղել դաշտային շրջանները, նպատակ ունենալով վերացնելու ոչ ոք խոչարդույն չարիքը մեր աշխատավորության միջից:

Պրոխտարական պետությունը հակայական դամարներ և ներդնում հակամարտիային պայքարը կողմակերպելու համար. Ժողկոմխորհին կից գոյություն ունի հատուկ հակամարտիային կամխան, վարը զնկավարում և այդ աշխատանքները: Միայն Սոցապահովողբան մարմինների կողմից 1933 թվին բաց և թողնված ոչ ոք աշխատանքների համար 672000 ուրբի:

Մաշարիայով վարակված շրջաններում գոյություն ունի Տբույ կայանների, տրույ գիսպանսերների և պրոֆիլակտիկ կետերի բավարար ցանց, նույն տեղերում խոշոր խորհրդային տնտեսություններին, ՄՏԿ-ներին կից գոյություն ունի բոնիֆիկատորների բավականաչափ կադրեր: Խինինով միանգամայն այդ վայրերը ապահովված են. մյուս կողմից տարվում և ծավալուն աշխատանք հաճիճների նեմլթեվորման ու փարիդյան փոշով այնրոփուշավորման: Սակայն պետք և ասել, վոր աշխատանքի վորակական ցուցանիշները վորոշ տեղերում անբավարար են. բժշկական ու ջուրական կադրերը իրենց բարձրության վրա չեն գտնվում, նրանց վորակը բավականին ցածր և, աշխատանքները չեն զլխավորում, կանխարկիչ միջոցառումներ, կամ լրիվ չափով չեն անցկացնում կամ մեծ ուշացումներով են սկսում աշխատանքը, որինակ՝ Յ-րդ Խորհրդային տնտեսությունում բոնիֆիկատորական աշխատանքները և պրոֆիլակտիկ խինիդացիան սկսել են միայն ոգոստոսի վերջին, Էնայած, վոր տեղում տ-

սահմանափակ են յեղել բժշկական և թե բոնիֆիկատորական կադրերով ու պրոֆիլակտիկ կետով: Վերոշ չափով վերահիշյալ հանգամանքը նույնպես ազդում է մալարիայի ցուցանիշների բարձրացման վրա:

Մալարիայի դեմ ուղղված պայքարում արմատական նշանակություն ունեն հիդրոտեխնիկ աշխատանքը (ճահիճների չորացումը, դրենաժավորումը): Այստեղ պետք է ասել, վեր մեր Տրոպ կայանները հակայական աշխատանքներ են տարել, իրենց սեփական միջոցներով միայն 1933 թվին չորացրել են 25 հեկտար ճահիճներ: Սակայն վերջին խոսքը պատկանում է Հայջրտնտեսությանը, վորպեսզի իր աշխատանքների մեջ խոշոր աեղ տա այնպիսի հիդրոտեխնիկ ձեռնարկումների, վորպեսզի հնարավոր լինի 2-րդ հնգամյակում վերացնել մալարիան:

Տալով հիվանդությունների անալիզը արտադրության մեջ, զուգընթաց դրսևվորվեցին այլ հիվանդությունների բարձր ցուցանիշները. այժմ հարկավոր է ամփոփել և վորոշ դասակարգման (էլասիֆիկացիա) յենթարկել այդ պատճառները:

Հիմնականում արտադրության հիվանդությունների բարձր ցուցանիշների պատճառները բաժանվում են 4 կարգի. —

1. Բանուժի հոսունությունը և ախատանքի կարգապահության խանգարումը:

2. Արտադրական սանիտարիայի և անվտանգության տեխնիկայի դրվածքը արտադրության մեջ:

3. Բուժպրոֆիլակտիկ գործի դրվածքն արտադրության մեջ և բուժհսկողությունը:

4. Սոցիենցադային դրությունը:

Հարկավոր է հիվանդությունների բարձր ցուցանիշների այս չորս հիմնական գործոնները յենթարկել առանձին ըննության և հանել կոնկրետ յեղրակացություններ, հետադայում ել ավելի իջեցման նույնիսկ մո-

որչ Հիվանդություններ՝ սուր վարակիչ Հիվանդությունները, Թոքախտը, մալարիան և տրալման. կարճ ժամանակամիջոցում խաղառ վերացնելու համար:

1. Բանուժի հոսունության վերացումը և աշխատանքի կարգապահության բարձրացումը, անկասկած Հիվանդությունների ու արտադրական տրալմայի իջեցման տեսակետից խոշորագույն նշանակություն ունի:

Այս խնդրում մեծ դեր և խաղում կադրերի մշակույն, բարձրորակ լինելը, տվյալ գործարանի տեխնիկային լիովին տիրապետելը, մեքենայի դիմադրկության վերացումը: Հոսուն կադրերը տեխնիկային տիրապետել անկարող են, հետեյապես նրանց հետ դըժգախտ պատահարներ հաճախակի կլինեն, հոսուն կադրերն ավելի շատ են յենթակա զանազան Հիվանդությունների, քանի վոր նրանց կենցաղը տվյալ գործարանի կլիմայական բնակարանային և այլ պայմաններին հարմարեցված չեն: Մյուս կողմից մեր կուսակցության աշխատավարձային քաղաքականության ճշգրիտ կիրառումը «ձախ» հաշվառեցման վերացումը, աշխատավարձի, գործարքային պրեմյալ սխեմեի կիրառումը, սոցմրքման ու հարվածայնության լայն ծավալումը անշուշտ խոշոր ազդակ են հանդիսանում բանուժի հոսունության վերացմանը, բարձրացնում են աշխատանքի կարգապահությունը, իջեցնում սիմուլյանտների ու ագրավանտների թիվը, վորոնք զանազան դարտուղի ճանապարհներով, վորոշ առատաձեռն բժիշկներից ստանում են վոչ հիմնավորված արձակուրդներ:

Այդպիսով աշխատանքի ուսցիոնալ կազմակերպումը արտադրության մեջ, աշխատանքի սոցիալիստական ձեվերի կիրառումը, սոց մրցման ու հարվածայնության լայն ծավալումն հանդիսանում են հիվանդությունների իջեցման նախադրյալներից մեկը:

2. Արտադրական սանիտարիայի և տեխնիկական անվտանգության դրվածքից, ինչպես հիշված և վերելվում, կախված և հիվանդությունների առանձնապես

գրիպի, տրավմայի պրոֆ. հիվանդություններն իջեցումը: Պետք է խոստովանվել, վոր մեր տնտեսավարները իրենց վրա վերցրած պարտավորությունները կընճված պայմանագրով արտ-սանիտարիայի, անվտանգության տեխնիկայի միջոցառումների վերաբերյալ լրիվ չեն կիրառում, թերադնահատելով այդպիսին: Որ. 1933 թ. կնքված պայմանագրերով տնտեսավարները պարտավորվել են վենտիլացիայի, տեխնիկական անվտանգության և արտսանիտարիայի վրա ծախսել:—

	Արտադրական ոբյեկտներ	Կնքած պայմանագրով	Ցամախ մեծ պլանի դիմաց կատարված է	Ծանոթություն
1	Կաշեգործարան	50,000 »	52 տոկոս	
2	Տեկստիլ	33,000 »	4,0 »	
3	Մեխ գործարան	9000 »	—	
4	Ալյանվերդի պղնձի կոմբ.	156,700 »	15,6 »	
5	Զանգեզուրի կոմբինատ	22,700 »	71,8 »	
6	Անի սեմզա	3,500 »	—	
7	Արթիկ տուֆ	1,600 »	46, »	
8	Արարատ տրեւոտ	60,000 »	0 8 »	
9	Մետաքսի գործարան	4000 »	33.0 »	
10	Տպարան	16,200 »	14,2 »	

Աշխատանքի պաշտպանության պլաններն այսպիսի թերակատարումը 1933 թվին բացատրվում է նախ նրանով, վոր նախատեսված դումարները տնտեսավարները չատ ուշ են բաց թողել, կամ ըտլորովին հրաժարվել են հատկացումներ կատարելուց (մեխանիկական գործարան, Լեն-տեքստիլ, Ալյանվերդի և այլն), ապա անբավարար են կատարում իրենց վրա վերցրած պարտավորությունները այն արտ. ձեռնարկները, վորոնք պետք է ապահովեյին մեր արդյունաբերությունը, անվտանգության տեխնիկայի, վենտիլացիոն և դուշերի սարքավորումներով, բացի այդ աշխ. տեսչության հսկողությունը թույլ է յեղել և անսխտեմ. անբավարար են

յեղել նաև պրոֆիտի յուններէ մասնակցութեանը պայմանադրերի կատարման վրա հսկողութեան սահմանելու գործում. պայմանադրերի կատարման մասնաշաղկան ստուգումը չի կատարված և աշխարհին սխառեմատիկ բնույթ չի կրել:

Պետք է ընդդէմէլ նաև, վոր շատ հաճախ նորակառույց գործարաններէ տեխնիկական նախագծերը նախորոք չեն համաձայնեցվում սանիտարական մարմինների հետ և կառուցվում են արտ. սանիտարիայի ու անվտանգութեան տեխնիկայի տեսակետից գեֆեկայի չենքեր, վորոնք հետո բաժանանին դժվար և լինում ուղղել: Այս բոլոր հանդամանքները բացասական են անդրադառնում աշխատանքի պայմանների առողջացման վրա:

Այսպիսով, երկամիութեան յունների ու տրավմատիզմի իրեցման 2-րդ մայիսադրայը հանդիսանում է արտասնիտարիայի և անվտանգութեան տեխնիկայի լավ դրվածքը և տեխնոլոգիական պրոցեսի ստողջացումը:

3. Ինչպես ցույց է տալիս Հիվանդութեանների առաքիլը, բուժ ուղնութեան գործի զբաժնից հսկայական չափով կախված է Հիվանդութեանների դրութեանը արտադրութեան մեջ. յեթե արտադրութեանը անմիջապէս չի ապահովված վորակյալ և մասնադիտական բուժ ուղնութեամբ, յեթե բանվորը առանց արտադրութեանից կտրվելու չունի հնարավորութեան ստանալու վորակյալ մասնադիտական ռենդեն, Ֆիզիոտերապիատիկ, աչքի, ականջի, կոկորդի, առամի բուժ ուղնութեան տեղում, ապա շատ պարզ է, վոր Ղափանի պղծմահանքերի բանվորին բուժելու համար սոցալամարմինները ստիպված են ուղարկել Բազու կամ Յերեվան (աշխարհի դեպքերը հաճախակի յեն) նման դեպքերում Հիվանդը տալիս է հսկայական պարապուրդ որեր, Հիվանդութեան պատճառով, մինչդեռ միանգամայն հնարավոր է կողմակերպել մասնադիտական բուժ. ուղնութեանը արտադրութեան կից, քանի վոր աշխատակի համար սոցիալական ապահովագրական մարմինները խոշոր գումարներ են հատկացնում:

Պետք է տեսլ, վոր Ղափանի՝ մեր աշխատավոր

արդյունաբերութեան բուժ. ուղնութեան դործը թերևս անբավարար եւ կազմակերպված. հիմնական թերությունը դա մասնադիտական բուժօգնութեան վոչ լրիվ կազմակերպվածութեանն եւ կամպանիական բնույթ կրող կենտրոնից ուղարկվող մասնադիտական բժշկական ուժերի աշխատանքը, չի կարող եֆեկտաւոր լինել. մնալով աշտեղ ամենաշատը մեկ-յերկու ամիս, այդ բժշկական խմբերը բնականաբար անկարող են ընդհուպ մոտենալ արտադրութեան, ուսումնասիրել աշխատանքի պայմանները, ի հայտ բերել հիվանդութեաններով ալելի շատ վտանգված բանվորական խումբերը, ուսումնասիրել նրանց սոց. կենցաղային դրութեանը, նրանց վերցնել դիսպանսերիդացիայի եւ այլն: Նրանց աշխատանքը զուտ բուժական բնույթ եւ ստանում: Անհրաժեշտ եւ ուղարկել Ղափան վորակյալ բժշկական կադրեր՝ մշտական աշխատանք տանելու համար:

Լենտեքստիլի արդյունաբերութեանում հիվանդութեանները համարյա թե մինչ 1932 թիվը տալիս եյին անընդհատ աճ. 1932 թվից հիվանդութեանների զգալի իջեցում եւ տեղի ունեցել. անկասկած, հիվանդութեանների իջեցման այդ պրոցեսում միասնական դիսպանսերը եւ առ-կայանները խոշոր դեր են խաղացել, վորոնք բաժականին դիտահետադոտական եւ դործնական-մասսայական պրոֆիլակտիկ աշխատանք են ծաւալել Տեքստիլի բանվորութեան աշխատանքի ու կենցաղի առողջացման գործում: Նույնը կարելի չեւ ասել Յերեանի արդյունաբերութեան վերաբերյալ— 1932 թվին առաջին անգամ կազմակերպվեցին առ-կայաններ. թվով 12-արտադրութեաններին կից. այսոր նրանց թիվը հասնում ե 25-27-ի: Չիշտ եւ, նրանցից գեւ եւ մի մասը ընդհուպ չի մոտեցել արտադրութեան պահանջներին, չի ծաւալել մասսայական պրոֆիլակտիկ աշխատանք, չեւեւս Առ-կայանների կադրերը իրանց վորակով հետ են մնում մեր այս որվա պահանջներից այնուամենայնիվ նրանց գոյութեանը արտադրութեան մեջ, նրանց տարած սան-պրոֆիլակտիկ աշխատանքը իր

Եֆեկատուորությունը այսօր տալիս է: Բուժօգնության
գործի խոշորագույն թերություններից մեկն էլ հան-
դիսանում է տնային բուժօգնության թերի կազմակեր-
պումը՝ տնային բուժօգնությունը նախ չի կարողանում
ընդգրկել աշխատատուրության պահանջը լրիվ չափով:
հաճախ բժիշկը հիվանդի մոտ կարողանում է այցելել
պահանջի 2-րդ օրը: Պարզ է, վոր այդ հանդամանքից
չստ սխմույթանտներ ու աղքատատներ ողտվում են,
հայտնելով բժշկին, վոր իրը հիվանդ են յեղել նախ-
ընթաց օրը, բժիշկը սախարթած է լինում ձեվակերպել
անցած օրերի իր կողմից չհաստատութած հիվանդու-
թյան վերաբերյալ արձակուրդ: 2-րդ. տնային բուժօգ-
նությունը չի սալահոլթած վորակյալ է մասնադիտա-
կան բժշկական կադրերով: Չնայած հիվանդանոցային
ցանցի է նրա մահճակալների հսկայական աճին, այնու-
ամենայնիվ դեռ հնարավոր չէ հարյուր տոկոսով բոլոր
հիվանդներին ընդգրկել հիվանդանոցներում: Հետեվա-
պես, տնային բուժօգնությունը դեռ առողջապահական
սխտեմի կարելվորագույն ողակներից մեկն է հանդի-
սանում, ուստի անհրաժեշտ է աշխատատուրությանը ա-
պահոլել տնային պայմաններում վորակյալ, մասնա-
դիտական վիրարութական, մանկական, ականջի, կո-
կորդի, կանացի հիվանդությունների, ծննդաբերական
է այլ տեսակի բուժ օղնությամբ: Հիվանդությունների
իջեցման գործում խոշորագույն նշանակություն ունի
սոցապահոլադրության գծով կազմակերպված բուժ
հսկողությունը:

Մոցիալական ապահոլադրության գծով խոշոր գու-
մարներ են հատկացվում առողջապահական մարմիններ-
ին, ապահոլադրվածների դերագանդապես առաջավոր
արդյունաբերական ճյուղերի բանվորության բուժ.
պրոֆիլակտիկ սպասարկման գրվածքի լայնացման է
վորակի բարձրացման համար, հետեվապես նրանց կող-
մից անհրաժեշտ է ուժեղ բժշկական հսկողություն սահ-
մանել—ժամանակին գրսելվորելու բուժ. պրոֆիլակտիկ
գործի թերությունները է հատկացված գումարները

ուղղել բանվորական արտադրական վայրերը, առաջին հերթին՝ առաջավոր արդյունաբերութեան ճյուղերի բանվորութեան բուժ սպասարկման գործն բարձր աստիճանի վրա, դնելու, նրանց համար փակ սիստեմի գիսպանսերներ, մասնադիտական բոլոր բաժանմունքներով, հիվանդանոցներ, մսուրներ, կոնսուլտացիա և այլն կազմակերպելու համար: Ընդհանրապես հսկիչ բժիշկը պետք և հիվանդութեւոյնների վիճակադրական տվյալները, ոգտադործի մաքսիմալ չափով, մշտական հսկողութեւոյն սահմանի առանձին արտադրական ճյուղերի հիվանդութեան և տրամվայի գինամիկայի վրա, մորպեսզի ժամանակին կարողանա բեմեռել բանվորական մասսայի, նրա ակտիւի ուշադրութեւոյնը և բժշկական միտքը դեպի բարձր ցուցանիշներ տվող հիվանդութեւոյնները, նրանց դեմ ժամանակին պայքար սկսելուն, սանատորիա-կուրորտային ուղեգիրները արդյունաբերական ճյուղերի միջև ճիշտ բախշելու համար: Մյուս կողմից դեռ խիստ կարիք և ղգացվում սահմանելու բուժ. հսկողութեւոյն, հիվանդ բանվորի ու բուժող բժիշկների վրա, քանի վոր բուժող բժիշկներից մի մասը հանդիսանում և դեռ ևս սոսկ բուժող բժիշկներ, արտադրական մոտեցում նրանց կողմից դեպի հիվանդները բացակայում և և շատ հաճախ եօան հեղինակութեւոյն ձեռք բերելու նկատառումներով չեն ցույց տալիս դիմադրութեւոյն աշխատավորութեան վորոշ խավերի գումողական տրամադրութեւոյններին և նրանց չաբամիտ պրողութեւոյնը հիվանդութեան թերթիկների միջոցով լեգալիզացիայի յենթարկում: Այստեղ բուժ. հսկողութեան դերը շատ մեծ և—կազմակերպել պայքարը սիմուլիացիայի, ադրամլացիայի դեմ, ստեղծել այդ հարցի շուրջը հասարակական կարծիք: Պետք և ասել, վոր յեթե բանվորական վայրերի բուժ. ողնութեան գործը այսոր ունի խոշոր թերութեւոյններ, պայքարը սիմուլիացիայի և ադրամլացիայի դեմ չի ծավալված, ապա մեղքի մի մասը ընկնում և սոցիալական ապահովագրութեան մարմինների վրա, վոր բուժ. հսկողութեւոյնը չեն կարողացել բարձր աստիճանի վրա դնել, ա-

առողջապահական մարմինների հետ միասին իլիճակի չեն յեղել աշխատանքները խորացնելու, բանվորական հասարակայնությունը ներդրալելու հիմանդությունների իջեցման պայքարի մեջ և այդ պայքարը դարձնելու տեղական, իրենց աշխատանքների տաանցքը:

Ամփոփելով վերոհիշյալը, պետք է արձանագրել, վոր հիվանդությունների ու տրավմատիզմի իջեցման 3-րդ նախապայմանը հանդիսանում է բուժ. պրոֆիլակտիկ գործի մոտեցումը արտադրության, նրա սպասարկումն վորակյալ մասնագիտական բուժ. ոգնությամբ, առանց բանվորին արտադրությունից կտրելու:

4. Սոցիենցադային ձեռնարկումները, ինչպիսիք են՝ մտաւերները, մանկապարտեղները, դպրոցական տաք նախաճաշի կազմակերպումը, բնակարանային շինարարությունը, ճաշարանների կազմակերպումը, հասարակական սննդի ու նրա վորակի բարձրացումը, հանրակացարանների, առանձին բնակարանների սանիտաւահան դրության բարելալումը, հանդոտյան տները, կուրորանների լայն ծաւալումը—այս բոլորը ալնքան սերաշաղկապւած են աշխատանքի ու կենցաղի առողջացման խնդրների հետ, վոր հանդիսանում են մի գորեղ գործոն՝ հիվանդությունների իջեցման ու աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման համար: Պրոկտաւարական պետությունը, տնտեսական հասարակական ու պրոֆմիութենական կազմակերպությունները հսկայական դումարներ են հատկացնում տարեց—տարի այդ նպատակի համար:

Սակայն պետք է ընդգծել, վոր շատ հաճախ այդ դումարները լրիվ չեն ոգտադործւում, կամ անմիջական նպատակին չեն ծախսւում: Մյուս կողմից սոց. կենցաղային հիմնարկների քանակական ու վորակական ցուցանիշները շատ ցածր են, նրանք ի վիճակի չեն արտադրության աճող պահանջը լրիվ ընդգրկելու. դեշերային սանատորիաները արտադրության կից, վոր մենք ունենք միայն Լենտեքստիլում, խոշոր դեր ունեն կատարելու աշխատանքի ու կենցաղի առողջացման գործում. հաղարավոր բանվորներ չկտրվելով արտադրու-

Թյունից, կարող են ստանալ այնտեղ կազմակերպված հանդիսատե և սան բուժում. վորձը ցույց ե տալիս, վոր հիվանդ բանվորը բուժվելով գիշերային սանատորիայում 1-2 ամիս, աշխատանքի պրոցեսում պարսպուրդ չի տալիս, անհրաժեշտ ե առաջին հերթին գիշերային սանատորիաներ կազմակերպել Ղափանի ու Ալազվերդու պղնձա-արդյունաբերության բանվորների համար, վորոնք համեմատած մյուս արտադրական ճյուղերի հետ տալիս են թուջատի բարձր ցուցանիշներ:

Այդպիսով, հիվանդությունների բարձր ցուցանիշների իջեցման 4-րդ նախապայմանը հանդիսանում ե բանվորների կուլտուր-կենցաղային պայմանների ելավելի բարելավումն ու առողջացումը:

Հիվանդությունների և աշխատունակության ժամանակավոր կորուստի ու արտադրության պարսպուրդի խնդիրներով մեր առողջապահական գիտահետազոտական հիմնարկները քիչ են զբաղվել: Հանրնոցապահանձարկղը հիվանդությունների բարձր ցուցանիշների դեմ պայքարելու նպատակով 1931 թվին կազմակերպեց գիտական խորհուրդ, վորի կազմի մեջ մտնում եյին—Առողջկոմատի և Աշխատողկոմատի գիտահետազոտական ինստիտուտի միջանի գիտական աշխատակիցները: Այդ գիտական խորհրդի նախաձեռնությամբ 1931 և 1932 թ.թ. Հանրնոցապահանձարկղը հայտարարեց շտուրմային միամսյակներ հիվանդությունների ուսումնասիրության և պայքարի մեթոդների մշակման համար:

Այդ շտուրմային միամսյակի ժամանակ տարված ե բրիգադային հետազոտություն Յերեվանի-Մեխանիկական, Կարի, Կաշվի, Մետաքսի դործարաններում. Լենինականում-Տեքստիլի կոմբինատում:

Բրիգադների նպատակն եր տեղում արտադրության մեջ պարզել, թե վոր ցեխում ինչ հիվանդություն բարձր ցուցանիշներ ե տալիս, դրսևվորել նրանց պատճառները

և ձեռնարկել կոնկրետ միջոցառումներ աղյուսիները
 վերացնելու համար: Բրիգադների կազմի մեջ մտնում
 էլին տեղի սոցապրոֆիչկը, տոկայանի բժիշկը, տեխ-
 նիկական տեսուչը, Սոցապրոֆաբման կայանի վարիչը
 (վորտեղ աղյուսին կար), աօրաժնի սան բժիշկը: Բրի-
 գադային հետադրաման աշխատանքները, համաձայն
 իր կազմին, կոմպլեքսային բնույթ էր կրում: Միամ-
 սյակի ընթացքում բրիգադները վերցրել էլին գիտական-
 սերիզացիայի բանվորական այն խմբակները (Տեքս-
 տիլ), վորոնք տվելի շատ փառնդված են հիվանդու-
 թյուններով, ուսումնասիրվել են աղյուսիների կենցա-
 դային պայմանները: Կաշվի գործարանում ամբողջ
 բանվորութունը յենթաբերվել է բժշկական քննության,
 տարվել է գործարանի, ցեխերի, սանիտարական,
 տեխնիկական դրության հետադրաման, նամանավանդ
 այն ցեխերի, վորոնք վորոշ հիվանդությունների բարձր
 ցուցանիշներ են տալիս: Ուսումնասիրվել էր նաև ռեվ-
 մատիկ հիվանդությունները Կաշեգործարանի մեջ:
 Նույնիսկ այդ գործարանում բրիգադան մասնակցել էր
 գործարանի շրջապատի ճահիճների չորացման աշխա-
 տանքներին: Մետաքսի գործարանում կատարվել է
 պրոֆ. հիվանդությունների, այն է՝ մասների, ձեռ-
 ների մաշկի բորբոքման խոր ուսումնասիրություն
 Սանհիգիենիկ ինստիտուտի մասնակցությամբ, առա-
 ջարկված էր գործադրելու վորոշ սպեցիանի և փորձական
 բուժում: Նույն ժամանակամիջոցում ուժեղացված էր
 այդ գործարաններում բանվորական հսկողությունը
 (կոնտրոլ) հիվանդությունների վրա: Բրիգադների ա-
 ռաջարկները դրվել էր քննության գործարկոմի և բան-
 վորական լայն ախտիվի նիտեբրում: Այդ աշխատանք-
 ների եֆեկտափորությունը յեղավ այն, վոր Կարի, Կաշ-
 վի, Մետաքսի գործարանները մինչ այդ տվել էլին հի-
 վանդությունների բարձր ցուցանիշներ, նամանավանդ
 ամառվա ամիսներին, իսկ շաուբմի միամսյակի (ոգոս-
 տոս ամսին) ընթացքում տվին հիվանդությունների ի-
 ջեցում:

Ինչո՞ւմ էր կայանում բրիգադանների աշխատանք-

ներքի եֆեկտալորության պատճառը. նրանում, վոր
 բրիգադաները նախ կոնկրետ միջոցառումներ ելին
 մշակել և ձեռնարկել գործարանում ու Սոց. կենցաղա-
 յին հիմնարկություններում՝ հայտնաբերված թերու-
 թյունները տեղն ու տեղը վերացնելու, ապա այդ աշ-
 խատանքներին ներգրավել ելին բանվորական ակտիվը:
 Այս բոլորից միանգամայն պարզ և, թե վորքան մեծ
 նշանակություն ունի հիմնադրությունների պատճառ-
 ների լուրջ մասսայական ուսումնասիրությունը և
 դրանց վերացման համար ձեռնարկվելիք միջոցառում-
 ները: Իհարկե, այս բոլոր աշխատանքները հնարավոր
 ե տանել բանվորական հասարակայնության լայն ներ-
 գրվմամբ: Այս աշխատանքները անշուշտ պետք է
 դիտարկեն Առօրյակոմատի և ՀԱՄԽ-ի գիտահետազո-
 տական հիմնարկները. առանց նրանց մեթոդական գի-
 տական ցուցմունքների, հիմնադրությունների իջեցման
 համար արտադրության մեջ տարվող պայքարը չի կա-
 րող այնքան ել եֆեկտալոր լինել: Առողջապահական
 մարմինները, պրոֆմիությունները, Հայաստանի Կար-
 միր խաչը, բանվորական հասարակայնությունն իրենց
 աշխատանքների մեջ ներգրավելու համար տեղերում
 ունեն կազմակերպված բժիշներ, սան պոստեր, առ-
 բժիշներ, սոցապալատգամավորներ, սակայն շատ հա-
 ճախ ընտրված այդ բժիշները մատնվում են մոռացու-
 թյան, նրանց աշխատանքները չեն դիտարկում վոչ
 գործարկումը, վոչ ել Առ-կայանը. հարկավոր ե այդ
 բժիշներին վորպես կազմակերպչական ձեւ, տալ հա-
 մապատասխան լիծք, դարձնել նրանց աշխատանքները
 բովանդակալից: Գործարանը այսօր ապահովված ե
 վերոհիշյալ կազմակերպությունների ներկայացուցիչ-
 ներով՝ գործարկում, Առ-կայան, «Կարմիր Խաչի»
 բժիշ, նրանց վրա հսկայական պատասխանատվություն
 ե դրվում, լայնորեն ներգրավել բանվորական ակտի-
 վին, հասարակական կազմակերպությունների բժիշնե-
 րի մեջ (առ-բժիշներ, սանպոստեր, սոցապալատգամա-
 վորներ)

Առանձնապես պետք ե շեշտել գործարկումների խո-

չորագույն դերի մասին: Աշխատանքի ու սոցալաւո-
 վադերական մարմինների միացումից հետո, գործար-
 կումները տեղում հանդիսանում են միեւնոյն ժամանակ
 սոցալովճարման կայաններ: Սոցիալական ապահովա-
 դրութեան հսկայական դումարները այժմս կուտակ-
 վում են գործարկումների բնթացիկ հաշիվներում և
 նրանց տնորինութեանն և հանձնվել այդ դումարները
 ծախսելու իրավունքը: Յեթե վերցնենք նրանց բյուջեն,
 ապա կտեսնենք, վոր այդ բյուջեյում ժամանակավոր
 անաշխատունակութեան որերի վճարման դումարը
 կազմում և բյուջեյի 18-25 տոկոսը, գործարկումները
 շահագորդված պետք և լինեն իջեցնել հիվանդութեան-
 ները: Համաձայն գոյութեան ունեցող որենքների, հի-
 վանդութեանների իջեցման պատճառով, գոյացած
 խնայողութեան 50 տոկոսը գործարկումը իրավունք ու-
 նի ծախսելու կոլեկտիվի սոցկենցադային ձեռնարկում-
 ների վրա, բյուջեյում նախատեսված դումարներից
 դուրս: Գործարկումները պետք և գլխավորեն հիվան-
 դութեանների իջեցման համար տարվող պայքարը,
 դրանով կտան յերկու տեսակի եֆեկտ. նախ՝ արտա-
 դրութեան համար խնայած կլինեն բանվորական որեր,
 հետեւյապես կաջակցեն աշխատանքի արտադրողակա-
 նութեան բարձրացմանն, արդֆինպլանների կատար-
 մանն, ապա իրենց բյուջեյի գոյացած խնայողութեան
 հաշիվն հնարավորութեան կատանան բարձր աստիճանի
 վրա դնել աշխատանքի ու կենցաղի առողջացման խըն-
 դիրները:

Ինչպես պետք և գործարկումները կազմակերպեն
 պայքարը հիվանդութեանների իջեցման համար: Յեւ-
 նելով Հանրաոցապգանձարկղի գլխական խորհրդի
 փորձից, նախ անհրաժեշտ և գործարկումներին կից ու-
 նենալ մշտական հիվանդութեանների իջեցման հատուկ
 մի շտաբ, վորը գլխավորելու յե այդ պայքարը, տա-
 նելով աշխատանքը կոմպլեքսային սխտեմով: Շտաբի
 մեջ հարկավոր և նախատեսել առ-կայանի բժշկին,
 սոցալբժշկին, սանտեսչին, տեխնիկական տեսչին,
 գործարկումի սոցկենցաղի սեկտորավարին: Նպատա-

կահամար ե, վոր շտաբի նախագահ լինի գործարկումի նախագահը, կամ սոցկենցադի սեկտորավարը. շտաբի անմիջական տրամադրության տակ են գտնվում, առ-բջիջները, սանսոյոսները և սոցապսպատգամավորները:

Առկայանը հիմնադրությունների բարձր ցուցանիշ-ների պատճառների ուսումնասիրության և դիսպանսե-րիզացիայի աշխատանքները տանում ե շտաբի անմի-ջական ղեկավարությամբ, վորի համար նախ կատա-րում ե գործարանի հիմնադրությունների ամենորոյա հաշվառում: Այդ հաշվառումը հաջող տանելու համար անհրաժեշտ ե, վորպեսզի բուժհիմնարկները բուժա-րան, դիսպանսեր, հիմնադանոցները ներկայացնեն ա-մեն որ տեղեկանք առ-կայաններին՝ տվյալ գործարա-նի հիմնադների մասին, ցույց տալով նրանց անունը, ազգանունը, վոր ցեխում ե աշխատում և նրանց դիագ-նոզը: Հարկավոր ե Առժողկոմատի կարգադրությունը բուժ. հիմնարկներին, վորպեսզի նրանք պարտավորվեն ներկայացնելու այդպիսի տեղեկանքներ առկայաննե-րին յուրաքանչյուր որ:

Առկայանի բժիշկը ստանալով այդ տեղեկանքները յենթարկում ե հաշվառման, մշակում ե տվյալները ըստ ցեխերի ու հիմնադրությունների, ապա կատարում ե ցեխերի սանտեխնիկական դրության խորացած ու-սումնասիրություն, սանիտարական և տեխնիկական տեսուչների հետ միասին. հաշվառման ե յենթարկում հաճախակի և յերկարատեւ հիմնադացողներին, և հայտնաբերելով հիմնադրությամբ վտանգված ցեխերը, կամ առանձին բանվորական խմբեր, մասնագետների ու բուժհիմնարկների միջոցով նրանց յենթարկում են դիսպանսերիզացիայի:

Մյուս կողմից, ամեն որ ուղարկում ե բանվ. կոնտ-րոլը հիմնադ բանվորների տները, կենցաղային պայ-մանները ուսումնասիրելու և պարզելու, թե ինչ չա-փով հիմնադը ապահովված ե տնային բուժ. ոգնու-թյամբ, ճշիլրիտ կատարում ե բժշկի տված խորհուրդ-ները, թե վոչ և այլն. յեթե միևնույն ժամանակ բան-կոնտրոլը պարզում ե, վոր պարասպուրդ տվողը չա-

բամառերն ստացել ե բժշկից հիվանդության թերթիկ,
սակայն ինքը հիվանդ չէ, այլ դրադմում ե իր անձնա-
կան դործերով, այդպիսի դեպքում հիվանդության
թերթիկը վերցվում ե սիմուլյանտի ձեռքից: Այս բո-
լոր տվյալները իմի հավաքելով, սակայանի բժիշկը
աանտեխնոուզների հետ միատին մշակում են կոնկրետ
միջոցառումներ հիվանդության ու տրամադրողմի
պատճառները վերացնելու համար ե ներկայացնում
չտարին: Շատրը դեկադայում մեկ անգամ քննության
ե առնում այդ բոլոր տվյալները ե վճռողական միջոցնե-
րի յե դիմում այդ սաաջարկները յեռանկյունու ու
բանվորական հասարակայնության միջոցով գործնակա-
նում կիրառելու համար, իսկ չարամիտ պարապուրդ
տվողների վերաբերյալ կաղմակերպվում ե հասարակա-
կան դատ, յենթարկելով հասարակական պարսավանքի,
կամ դիրեկիյիսչի առաջ հարց դնում հեռացնելու աշխա-
տանքից, միաժամանակ ստեղծում լայն հասարակական
կարծիք այդ յերևույթների շուրջը: Այստեղ, ինչպես
տեսնում ենք, վճռողական միջին ողակը հանդիսանում ե
Առկայանը, նրա ինքնադործունելությունից, նրա ակ-
տիվությունից, ե կախված հիվանդությունների իջեց-
ման համար տարվող պայքարի հաջողությունները: Առ-
կայանը առաջին հերթին հիվանդությունների հաշ-
վառմանը պետք ե աղղանշանային բնույթ տա, այն-
պես, վոր գործարանի հիվանդության ամենորյա պատ-
կերը լրիվ դրսեվորված լինի, նույն որը:

Մյուս կողմից առկայանը իվիճակի պիտի լինի ող-
տադործելու սոցապալատգամավորներին ե սանպոստե-
րին: Բավական չե անել առաջարկներ գործարանի ե
Սոցկենցադային հիմնարկների հայտնաբերված թերու-
թյունների վերացման վերաբերյալ, հարկավոր ե նաև
ակտիվի միջոցով սահմանել հսկողություն ցեխերում,
սոց. կենցադային հիմնարկներում, այդ առաջարկները
կիրառելու ե կանխարկիչ միջոցների դիմելու, վոր-
պեսզի նորից թերություններ չկրկնվեն: Սոցապալատ-
գամավորներին նպատակահարմար ողտադործելու հա-
մար պետք ե բաժանել նրանց հետևյալ սեկցիաների.—

1. Առողջապահական սեկցիայի, վորը դրադվում է ցեխի ու կենցաղի առողջապահական, արդստ-նիտարիայի ու անվտանգության տեխնիկայի սանմինիստի խնդիրներով:
2. Սոցիալապահպան սեկցիայի, վորը հսկում է մսուրի, մանկապարտեզի, ճաշարանի, խոհանոցի սանդրության, յերեխաների խնամքի, դաստիարակության, սննդի վորակի ու ալ խնդիրներով:
3. Բանկոնարուի սեկցիան, վորը պարբերաբար տանում է հետազոտություն պարապուրդ տվող բանվորների կենցաղային պայմանների, վերջ-նելով ալդպիսիների ցուցակը առկայանից և տարելչիկներից:

Հիվանդությունների ու տրամաատիզմի իջեցման շտաբը իր ամբողջ աշխատանքները պետք է ծավալի, լայն կիրառելով սոցմրցման ու հարվածայնության ալդստուգված սոցիալիստական ձեւը, առաջ բերելով սոցմրցման ալիք ցեխերի մեջ, հիվանդության կոնտրոլ թվերի կատարման համար:

Ցեխի ամեն մի հարվածային բանվոր պատվի գործ պետք է համարի իր ցեխում պայքարել հիվանդության պարապուրդ ուրերի իջեցման համար: Գործարկոմ-տեղկոմները ժամանակին պետք է իջեցնեն ցեխեր հի-վանդության ու տրամայի կոնտրոլ թվերը: Վոչ մի սոցապապատգամավոր, կամ նրա սեկցիաներն ու սան-պոստերը, առ-բջիջները առանց սոցմրցման պայմա-նադրի չպետք է լինեն: Քա՞նի հիվանդի կենցաղային պայմաններ են հետազոտել, քա՞նի սիմուլյանտ են հայտնաբերել, քանի՞սին հասարակական դատի յեն տվել, ինչպե՞ս են պայքարել սանմինիստի կիրառման համար, ցեխում ինչ առաջադրանքներ են արել աշխա-տանքների պայմանների առողջացման համար: Ահա նրանց աշխատանքի ու սոցմրցման ցուցանիշները: «Աշխատավորության առողջացման գործը աշխատա-վորության սեփական գործն է հանդիսանում» ահա խորհրդային բժշկականության լողունդը, վորի լիակա-

տար կենսադարձումը պայմանավորում է բանխորան հասարակացութեան լայն ներդրումով աշխատանքի ու կենդանի առողջացման դորձին և անկասկած կտա լիակատար արդյունք:

Այդպիսով հիվանդութեանների բարձր ցուցանիշների իջեցման համար ծավալվող պայքարի առանցքը կազմում են մերեմում նշված 4 հիմնական դորձոնները, այն է՝

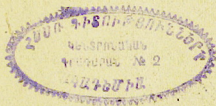
1. Պայքար բանութի հասունութեան դեմ ու աշխատանքի կարգապահութեան համար:
2. Պայքար արտադրական սանխտարիայի ու անվտանգութեան տեխնիկայի բարձր դրվածքի համար:
3. Պայքար բուժ. պրոֆիլակտիկ դորձի մարտի, նրան արտադրութեանը բնդհույ մատենելու համար:
4. Պայքար բանխորութեան սոց. կենդանային հիմնարկներին վերականգնելու ու քանակական ցուցանիշներին համար:

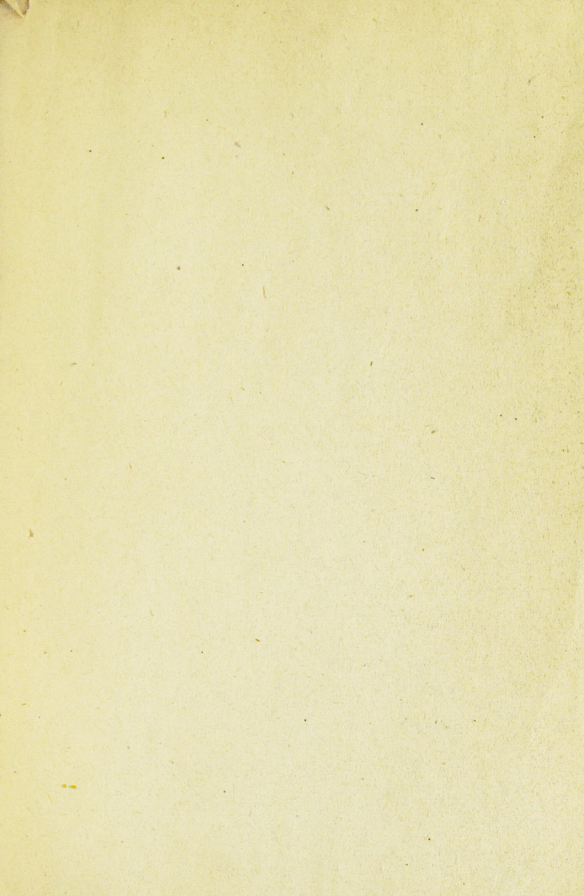
Այդպիսով հիվանդութեանների ու տրավմատիզմի բարձր ցուցանիշների իջեցման համար պայքար ծավալելու անհրաժեշտ նախապայմանը հանդիսանում է. —

1. Բանխորական լայն մատուցների ներդրումը սոցապոպատգամավորներին, սանպոստերին աշխատանքների մեջ:
2. Գործարանային պրոֆ կազմակերպութեանների կոնկրետ, ոպերատիվ, ամենօրյա ղեկավարութեան ապահովումը առ-կայանի, հիվանդութեանների իջեցման շտաբի, սանպոստերի, սոցապոպատգամավորներին աշխատանքներին վրա:
3. Սոցոր ձեռնարկներում գործարկումներին կից հիվանդութեանների իջեցման շտաբի կազմակերպումը:
4. Առկայանների կողմից հիվանդութեանների և տրավմատիզմի ամենօրյա ազդանշանային վեճակագրական տվյալների մշակումը:

5. Վիճակագրական աղբյուրներին տվյալներին հիման վրա, հիմնադուծյուններին և արավմատիզմի պատճառները դրսևվորելու համար, անցկացնել ցեխերում ու բնակավայրերում, աշխատանքի ու կենցաղի պայմաններին, նամանավանդ բանվորական վորոչ խմբակներին բաղմաեղումների կոմպլեկսային հետադոտություն:
6. Մշակել կոնկրետ առաջարկներ անխատանքի ու կենցաղի պայմաններին բնագավառում հայտնաբերված թերությունները վերացնելու համար, ծավալել լայն պայքար սոցմրցման ու հարվածայնության հիման վրա, ալո առաջարկները գործնականում կիրառելու նկատամամբ:

Անցկացնելով վերոհիշյալ բոլոր ձեռնարկումները, պետք է յենթադրել, վոր անշուշտ հիմնադուծյուններին ու արավմատիզմի ցուցանիչներին հետագա ել տվելի իջեցումը տեղի կունենա, և դարկ կտա աշխատանքի արտադրողականության բարձրացմանը, արդթինպլաններին կատարմանն ու գերակատարմանը, կատեղծի աշխատավորական մատաներին համար կատարելապես առողջ ու կուլտուրական կենցաղ: Այդպիսով մենք կատարած կինենք մեր մեծ առաջնորդի պատմական 6 ցուցմունքները:

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. գրադ.

FL0002622

ԳԻՆԸ ԵՐ ԿՈՊ.

A π
24064

204.

Դ-ր Ա. Խարմաշարյան
Բолесни и травматизм на производстве и конкретни
мероприятия по их снижению
Издательство СПС Арменин, Эривань, 1934 г.